

Efektivní metody v zájmovém vzdělávání dospělých

Bohdana Macháčová

Bakalářská práce
2019

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2018/2019

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bohdana Macháčová**
Osobní číslo: **H16032**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů v neziskové sféře**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Efektivní metody v zájmovém vzdělávání dospělých**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti vzdělávání dospělých, zájmového vzdělávání a volného času dospělých.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ŠERÁK, Michal. Zájmové vzdělávání dospělých. II. vyd. Praha: Portál, 2009. 208 s. ISBN 978-80-7367-551-6.

KRYSTOŇ, Miroslav. Andragogické aspekty využívania voľného času. I. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2011. 144 s. ISBN 978-80-557-0240-7.

KRYSTOŇ, Miroslav. a kolektiv. Zájmové vzdelávanie dospelých, teoretická východiska. I. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2011. 238 s. ISBN 978-80-557-0211-7.

MUŽÍK, Jaroslav. Andragogická didaktika. I. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1998. 272 s. ISBN 80-85963-52-3.

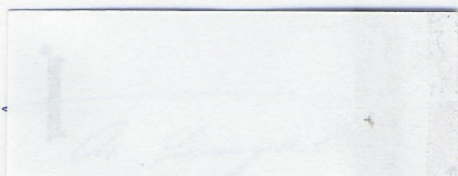
Vedoucí bakalářské práce: **prof. PaedDr. Miroslav Krystoň, CSc.**

Ústav pedagogických věd

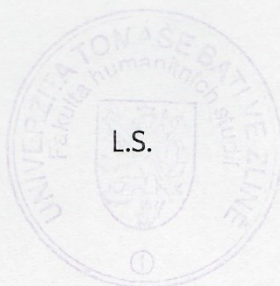
Datum zadání bakalářské práce: **19. prosince 2018**

Termín odevzdání bakalářské práce: **26. dubna 2019**

Ve Zlíně dne 19. prosince 2018

doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 15.2.2019

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací.

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Účelem práce je popsat cíle a specifika zájmového vzdělávání dospělých v kontextu celoživotního učení. Teoretická část se zabývá celoživotním učením, vzděláváním dospělých, tématem volného času, zájmovým vzděláváním dospělých, metodami a formami zájmového vzdělávání dospělých.

Praktická část je založena na hodnocení vybraných metod v zájmovém vzdělávání dospělých. Je využíváno dotazníkového šetření ke zjištění, které metody v zájmovém vzdělávání dospělých jsou pro účastníky efektivní a proč.

Klíčová slova: celoživotní učení, vzdělávání dospělých, volný čas, zájmové vzdělávání dospělých, metody vzdělávání dospělých, efektivita.

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to describe the objectives and specifics of interest education of adults in the context of lifelong learning. The theoretical part focuses on lifelong learning, adult education, leisure time, interest education of adults, methods and forms of interest education of adults.

The practical part of the thesis is based on the evaluation of selected methods in interest education of adults. The questionnaire survey is used to find out which methods in interest education of adults are effective and why.

Keywords: lifelong learning, adult education, leisure, interest education of adults, adult education methods, efficiency.

Děkuji prof. PaedDr. Miroslavu Krystoňovi, CSc. za odborné vedení mé práce, za konzultace, rady a připomínky, které mi během zpracování bakalářské práce poskytoval jako vedoucí mé bakalářské práce.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ	10
1.1 CELOŽIVOTNÍ UČENÍ.....	10
1.2 VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	12
1.3 VOLNÝ ČAS	15
2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	18
2.1 CHARAKTERISTIKA ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	18
2.2 SYSTÉMOVÉ UKOTVENÍ ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	20
2.3 CÍLE A VÝZNAM, FUNKCE, PRINCIPY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	22
2.4 SPECIFIKA ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	23
3 METODY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	26
3.1 CHARAKTERISTIKA A POPIS METOD, KLASIFIKACE METOD	28
3.2 SPECIFICKÉ METODY ZÁJMOVÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH	30
PRAKTICKÁ ČÁST	36
4 PROJEKT VÝZKUMU	37
4.1 VÝBĚR VÝZKUMNÉHO VZORKU	39
4.2 CÍL VÝZKUMU	39
4.3 ETAPY VÝZKUMU A POUŽITÉ METODY	39
5 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ.....	43
5.1 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	43
5.2 VERIFIKACE HYPOTÉZ	62
5.3 SHRNUÍ A DISKUZE	65
ZÁVĚR	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	69
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	72
SEZNAM GRAFŮ	73
SEZNAM TABULEK.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	75

ÚVOD

Andragogika je věda o výchově a vzdělávání dospělých. Patří k relativně mladým vědám, pokud ji porovnáme např. s psychologií, sociologií, pedagogikou a ostatními společenskými vědami. Je to věda, která se dynamicky rozvíjí, i když andragogové v dnešní době jsou nuceni často obhajovat své pozice. My jsme si pro naši bakalářskou práci vybrali zájmové vzdělávání dospělých a zaměřili jsme se na metody a jejich efektivitu v tomto druhu vzdělávání. Efektivní metody v zájmovém vzdělávání dospělých jsou proto hlavním a stěžejním bodem této práce. Zájmové vzdělávání se však netýká jenom metod nebo forem, je to téma, které je potřeba objasnit čtenářům jako celek. Proto jsme práci začali kapitolou o celoživotním učení, na ni navazuje kapitola, v níž jsme vymezili a objasnili pojem vzdělávání dospělých. V této bakalářské práci se zabýváme okrajově také tématem volného času, protože je to velmi důležitý atribut v životě každého člověka. Samostatnou kapitolu potom tvoří zájmové vzdělávání dospělých, jeho charakteristika, specifika, cíle, význam, funkce a principy.

Protože k dosažení cíle vzdělávání a edukace dospělých jsou důležité metody jako činnost, rozebrali jsme metody podle jejich obsahu a formy, zabývali jsme se charakteristikou metod a následně jsme vyčlenili některé metody, které se podle nás nejvíce používají v zájmovém vzdělávání dospělých. Na téma vybraných metod navazuje praktická část naší práce. V této části jsme pomocí dotazníků udělali průzkum ve dvou knihovnách, a zjišťovali jsme, co je pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání největší motivací pro to, aby se účastnili akcí zájmového vzdělávání, které metody jsou pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání nejvíce efektivní a proč. Knihovnu jsme si vybrali, protože už dávno neslouží jenom pro půjčování knih, ale v dnešní době knihovny vykonávají funkci instituce, kde se v hojné míře organizují různé druhy zájmového vzdělávání dospělých. Následně jsme potom udělali srovnání mezi knihovnou v menším a větším městě a porovnali jsme efektivnost metod u dospělých účastníků zájmového vzdělávání v těchto institucích.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CHARAKTERISTIKA ZÁKLADNÍCH POJMŮ

Jak již bylo naznačeno v úvodu této práce, budeme se zabývat metodami zájmového vzdělávání dospělých a možnostmi jejich zefektivnění. V teoretické části této práce se budeme mimo jiné snažit objasnit základní pojmy, které jsou charakteristické pro zkoumanou problematiku. Každý z autorů, zabývajících se problematikou celoživotního vzdělávání, se na tento výzkumný problém dívá jinak, proto se práce zaměřuje na odborné zdroje, týkající se vytyčeného výzkumného problému.

1.1 Celoživotní učení

Z časového hlediska je učení celoživotní proces. Vede k formování osobnosti člověka, rozvoji jeho zájmů. Tím, že se člověk učí, osvojuje si určité vzorce chování, vědomosti, návyky, dovednosti, získává zkušenosti. Učí se žít plnohodnotný život ve společnosti.

Celoživotní učení je proces na jehož řízení se podílí lektor i účastník a oba se navzájem ovlivňují (Palán, Langer, 2008).

Podle Šeráka „*učení nehraje pouze roli významného faktoru kvality života jednotlivých občanů, ale stává se základním elementem života celé společnosti.*“ (Šerák, 2009, s. 13)

Člověk během života reaguje jak na měnící se vývojové změny, tak na změny, týkající se společnosti. Tím vzniká nutnost učit se.

Pojmem celoživotní učení (lifelong learning) se v evropské vzdělávací politice rozumí „*veškeré účelné formalizované i neformální činnosti související s učením, které se průběžně realizují s cílem dosáhnout zdokonalení znalostí, dovedností a odborných předpokladů o celoživotním učení.*“ (Memorandum 2001, s. 3)

Základní dokument české vzdělávací politiky je Bílá kniha, vydaná v roce 2001. Vydalo jej Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), je dílem expertů pro různé oblasti vzdělávání. „*Pokud jde o vzdělávání dospělých, dokument není příliš důkladný, jen popisuje problémy týkající se studia dospělých ve školách, dalšího profesního vzdělávání, rekvalifikačního vzdělávání a zájmového vzdělávání dospělých.*“ (Průcha, Veteška, 2012, s. 179) Podle Strategie celoživotního učení ČR (2007) představuje celoživotní učení zásadní koncepční změnu pojetí vzdělávání, kdy všechny možnosti učení jsou chápány jako jeden propojený celek. Tím se rozumí, že člověk se může vzdělávat během celého

života, ať už v průběhu zaměstnání, či ve svém volném čase, v institucích nebo mimo ně. Existují různé cesty k získání kompetence a kvalifikace, ale vždy jsou tyto cesty propojeny a dovolují různé přechody mezi vzděláváním a zaměstnáním.

Strategie celoživotního učení ČR je základním dokumentem v této oblasti a představuje ucelený koncept celoživotního učení.

Celoživotní učení zahrnuje formální (školské) vzdělávání, neformální (mimoškolské) vzdělávání a učení informální (nezáměrné, učení se ve volném čase, sebevzdělávání).

Naše bakalářská práce se zaměřuje na zájmové vzdělávání dospělých, které zahrnujeme do vzdělávání neformálního. Neformální učení by se dalo charakterizovat jako vzdělávací aktivity, které se odehrávají mimo školský systém, nevede tedy k dosažení školského vzdělání. Cílem neformálního učení je prohlubování znalostí, vědomostí a dovedností, které jedinec získal již v rámci formálního vzdělávání. Zaměřuje se dle zájmu na určité skupiny populace, podněcuje jejich aktivitu zúčastnit se a vede k rozvoji každého jedince. Problematika neformálního vzdělávání se zabývá seberealizací každého jedince, přičemž se opírá o dobrovolnost, vlastní aktivitu a potřebu uspokojovat individuální zájmy.

Neformální vzdělávání se odehrává mimo formální vzdělávací systém, realizuje se v soukromých vzdělávacích institucích, přímo v pracovišti zaměstnavatele, může probíhat v neziskových organizacích, ale i ve školách. Obvykle se člení podle obsahu na tři základní oblasti a těmi jsou profesní vzdělávání, zájmové vzdělávání a občanské vzdělávání.

„Je tedy zaměřeno na získání vědomostí, dovedností, zkušeností a kompetencí, které mohou jedinci zlepšit jeho společenské i pracovní uplatnění.“ (Veteška, Tureckiová, 2008, s. 11)

Aby učení dospělého jedince mělo patřičnou efektivitu, je potřeba splnit dle Šeráka (2009, s. 62) tři základní podmínky:

- dospělý člověk by měl mít možnost učit se (dostatek volného času, rodinné zázemí, pracovní situace, dobrý zdravotní stav, inteligence),
- dospělý jedinec musí chtít učit se (velmi důležitá je motivace),
- pro dospělého jedince je důležité, aby se uměl učit (učit se efektivně).

Andragogové diskutují o možnosti naučit dospělého člověka učit se, výsledky těchto debat však nejsou jednoznačné. V každém případě má však andragogika významnou a nenahraditelnou funkci ve vzdělávání dospělých. Je to věda o vzdělávání dospělých.

Zkoumá teorii a praxi vzdělávání, zabývá se možnostmi vzdělávání dospělých podle kompetencí. Tím, že kultivuje dospělého jedince, pomáhá mu tím přizpůsobit se měnícím podmínkám a světu.

„Pozitivní pracovní a osobnostní rozvoj jedince prostřednictvím andragogického modelu kompetencí přispívá k lepší orientaci a chápání také soukromého a rodinného života.“
(Veteška, Tureckiová, 2008, s. 74)

1.2 Vzdělávání dospělých

Vzdělávání je proces zprostředkování znalostí, dovedností a rozvoj schopností. Dle Beneše (2014, s. 16) je vzdělávání:

- cílevědomý proces realizace nějakých pedagogických cílů a ideálů,
- plánovaný proces, zprostředkování je systematické a obsahově, věcně a časově strukturované,
- institucionalizovaný proces vedený většinou profesionály.

Vzdělávání dospělých patří mezi nejdůležitější složky celoživotního vzdělávání. Zahrnuje vzdělávání dospělých v produktivním věku a vzdělávání seniorů.

Podle Beneše (2014, s. 17) se v posledních letech pojem „vzdělávání dospělých“ v andragogice často zaměňuje s pojmem „učení se dospělých“, a toto se stává hlavním andragogickým pojmem. Dospělý člověk se učí celý život, ať už chce nebo musí. Nemůže se ale celý život nepřetržitě vzdělávat, už jen z toho důvodu, že za vzdělávání zodpovídá určitá organizace. Avšak dospělý jedinec se vzdělává velmi často mimo instituce, za svá rozhodnutí nese zodpovědnost, rozhoduje se dobrovolně. V tom vidí Beneš (2014, s. 18) vztah mezi celoživotním učením a celoživotním vzděláváním se. Andragogika se snaží řešit učením životní problémy dospělého jedince, učení v této vědě zastává funkci pomoci, hledá formy a metody, které podněcují dospělého učit se. Ten potom může pomoc přijmout nebo odmítnout.

Zormanová (2017, s. 21) poukazuje na to, že *„vzdělání je důležitým činitelem ekonomického růstu a výrazně ovlivňuje konkurenceschopnost na trhu práce, proto je pro mnoho lidí vzdělání důležité a dá se říci, že vzdělávání dospělých je trendem i nutností současné doby.“*

Aktuální téma celoživotního vzdělávání je chápáno jako možnost dalšího vzdělávání ve vzdělávacích institucích, ale i mimo ně, tzn. samostatné učení.

Dospělý člověk se většinou vzdělává za určitým cílem. Může to být lepší pracovní pozice, úplná změna pracovního místa nebo absolvování kvalifikačního či rekvalifikačního kurzu v dosavadním zaměstnání či podnikové vzdělávání. Toto vzdělávání se většinou zahrnuje do profesního vzdělávání.

V současné době je nezbytné, aby se člověk zdokonaloval a rozvíjel své schopnosti během celého svého života.

Podniky v ČR zajišťují svým zaměstnancům podnikové (firemní) vzdělávání. Tyto aktivity mají zlepšit a zvýšit nebo změnit kvalifikační schopnosti zaměstnanců. Přispívají také k motivaci zaměstnanců. Dochází k odstranění negativních rozdílů mezi výkonem pracovníka a požadavky zaměstnavatele.

Podnikové vzdělávání může mít různé formy, cíle a dobu trvání. Jsou to podle Tureckiové (2009, s. 38) zejména tyto typy:

- orientační vzdělávání pracovníků,
- normativní vzdělávání,
- kvalifikační a rekvalifikační vzdělávání,
- kariérové vzdělávání,
- jiné podnikové vzdělávání, např. vzdělávání v cizích jazycích.

Vzdělávání pracovníků přispívá k lepší produktivitě a konkurenceschopnosti podniku a pomáhá plnit jejich stanovené cíle.

Ve velkých firmách zajišťuje firemní vzdělávání většinou personální útvar (HR), v menších podnicích majitel nebo jím pověřená osoba.

Vzdělávání dospělých má podle Zormanové (2017, s. 23) funkci:

- humanizační (spočívá v obecné humanizaci člověka),
- integrační (spočívá v socializaci jedince),
- kvalifikační (umožňuje uplatnění na trhu práce).

Pro to, aby se dospělý člověk začal vzdělávat, je důležitý motiv. U mladších jedinců je to ovlivněno spíše praktickou stránkou při výběru oboru nebo kurzu. *„Mladší lidé mají spíše pragmatickou a utilitaristickou motivaci spojenou s výkonem profese, u starších lidí*

se více objevuje motivace spojená s trávením volného času.“ (Beneš, 2014, s. 106)
V současné době, kdy se snižuje nezaměstnanost a je relativně vysoká stabilita zaměstnání, může být motivem k dalšímu vzdělávání jak udržení pracovní pozice, případně postup do pozice vyšší, ale do vzdělávacího procesu vstupuje ve velké míře i dobrovolnost.

Za zmínku určitě stojí studium dospělých jedinců na vysokých školách, což patří mezi učení formální. Vyznačuje se určitou flexibilitou a umožňuje studium formou dálkového nebo večerního studia. Podle Průchy (2014) dochází k chybám v užívání termínů jako je dálkové studium, kombinované studium, večerní či extrémní studium nebo distanční studium, protože se tyto termíny u alternativní formy studia na vysokých školách běžně zaměňují.

Velmi důležitou roli ve vzdělávání dospělých hraje univerzita třetího věku, která poskytuje starším lidem v důchodovém věku možnost vzdělávat se podle vlastního výběru a rozšiřovat si tak své znalosti, rozvíjet zájmy. Mezi další typy vzdělávání dospělých patří zájmové vzdělávání dospělých. Může probíhat formou sebevzdělávání nebo v organizaci. Tomuto typu vzdělávání se budeme věnovat v samostatné kapitole této práce. *„Vzdělávání je nejenom nezbytnou věcí pro dobře vyškolenou a motivovanou pracovní sílu, ale mělo by být také nahlíženo ve vztahu k obecným lidským hodnotám.“* (Giddens, 2013, s. 801)

Co se týká budoucnosti vzdělávání, velký význam budou hrát jistě nové komunikační technologie. Díky nim se formální učení dostane mimo učebny kamkoliv na světě k lidem, bez ohledu na věk či sociální zařazení. Na druhou stranu budou patrné rozdíly mezi těmi jedinci, kteří budou technicky kompetentní a těmi, kteří s počítačem nemají tak dobré zkušenosti.

„Vzhledem k tomu, že je globální ekonomika stále více založena na znalostech, existuje reálné nebezpečí, že se chudé země kvůli propasti mezi informačně bohatými a informačně chudými posunou ještě víc na okraj dění.“ (Giddens. 2013, s. 800)

K tomu, aby se dospělý člověk mohl vzdělávat, musí mít příležitosti. Ty se projevují podle Průchy (2014, s. 51) konkrétně v tom:

- jaká nabídka různých vzdělávacích akcí pro dospělé se vyskytuje na trhu vzdělávání,
- jak rozmanité je odborné zaměření a formy vzdělávání dospělých,
- jak flexibilní jsou vzdělávací akce pro dospělé z hlediska časové délky,

- jak jsou vzdělávací zařízení pro dospělé dosažitelná z hlediska vzdálenosti od bydliště nebo pracoviště,
- jaká je cenová dostupnost vzdělávacích akcí.

Na toto téma se dělalo a dělá v ČR řada výzkumů, i přes to je tato oblast stále dosti nepřehledná a nezmapovaná.

1.3 Volný čas

Volný čas je velmi důležitý atribut v životě člověka. Podle předběžných výsledků mezinárodního výzkumného projektu TGI (Target Group Index) téměř 70 procent dospělých občanů označilo stav, kdy má čas na své koníčky a záliby, za velmi pozitivní a žádoucí.

Volným časem se zabývá mnoho společenských věd. Kdybychom se podívali na toto téma v oblasti sociologie, zjistíme, že tato věda se ve spojitosti s volným časem zaměřuje na profesi, věk, sociální pozici, na společenský úspěch a uznání jedince ve společnosti.

Psychologie zkoumá volný čas z pozice motivace, prožívání reality, vztahu k ostatním lidem, duševní aktivity.

Z pohledu pedagogiky a andragogiky můžeme volný čas zkoumat například z edukačního hlediska (prostor pro rozvoj jedince a vzdělávání).

Prostřednictvím volného času se dá podporovat fyzické a duševní zdraví každého jedince.

Volný čas je zajímavé téma i pro filosofii, estetiku, antropologii.

Pokud se podíváme na volný čas z hlediska ekonomického, bude nás zajímat kolik prostředků je ochotný člověk investovat při jeho využití a kolik prostředků investuje společnost do zařízení pro volný čas.

Tím, co volný čas je, se zabývá mnoho odborníků. Šerák (2009, s. 37) se dívá na volný čas jako na dobu, která přináší svobodu, příležitost pro seberealizaci. *„Jeho prožívání záleží na zaměření a typu osobnosti a také na typu výchovy, ať už rodinné, školní nebo mimoškolní, na společenském prostředí, kulturních tradicích apod. Velkou roli hraje žebříček hodnot vytvořený v průběhu života, především v dětství.“*

Volný čas popisuje Průcha, Veteška (2014, s. 263) jako čas, o kterém si rozhoduje každý sám, jak s ním naloží, podle svých představ. „*Volný čas bývá definován jako úsek běžného dne, který zbyde po splnění pracovních povinností, péči o rodinu a domácnost a o vlastní fyzické potřeby.*“

To, na čem se v podstatě můžeme shodnout je, že volný čas je multidisciplinární jev a má významnou hodnotu pro jednotlivce i společnost. „*Význam volného času je explicitně vyjádřený v jeho funkcích. Tento potenciál však musí být naplněn konkrétními činnostmi, což vyžaduje nejen aktivizaci jednotlivce, ale i zájem společnosti, hlavně vytvářením vhodných podmínek pro racionální využívání volného času.*“ (Kryštoň, 2011, s. 37)

V dnešní době se stále častěji setkáváme s tím, že lidé neumí svůj volný čas správně využívat. Ať už je to z důvodu velké pracovní vyčerpání, péče o rodinu, vykonávání domácích prací apod. Volný čas by měl představovat dobu, která nám zůstala po vykonání všech povinností. Dnes nejsou dané pevné hranice mezi pracovním časem a časem volným. Volný čas se např. využívá ke studiu, které vyžaduje pracovní pozice. Vzdělávání se stává celoživotním procesem a zasahuje tedy i do trávení volného času. Zatímco výsledkem pracovní činnosti je většinou nějaký výrobek, produkt, výsledek, volný čas by měl sloužit k pocitu volnosti a svobody. Výběr každého jedince, jak bude volný čas trávit, je dobrovolný, individuální a liší se podle sociálního zařazení, vzdělání, finančních možností, způsobu života.

Podle Chomové se činnost ve volném čase dělí na:

- pohyb a oddech - regenerace fyzických a psychických sil (sport, chůze...),
- zábavu - různá úroveň aktivit (humor, hra, hazard..),
- zájmové vzdělávání - umožňuje rozvíjet duševní schopnosti člověka (rozum, paměť, cit),
- tvořivost - nejsvobodnější druh a vyšší úroveň činností. Je to jedna z nejhlubších lidských potřeb (Chomová, 2011, s. 30-31).

V současné společnosti je velmi rozmanitá nabídka aktivit, kterými může dospělý člověk trávit svůj volný čas. Nabízí se možnost uměleckých aktivit, aktivit, kde může člověk uplatnit svoji kreativitu. Dále se nabízí aktivity sportovní, relaxační, poznávací, adrenalinové. Tato nabídka neustále roste a rozvíjí se.

Co se týká uměleckých volnočasových aktivit, zde je kladen velký důraz na rozvoj kultivace jedince a na životní styl.

Kulturní a umělecké aktivity jsou vhodné k upevňování soudržnosti komunity.

„Sdílení nových zážitků z umělecké tvorby, participace na vzniku nových artefaktů, společně zkoušená katarze mohou být impulsem pro vytvoření nebo upevnění vztahů důvěry.“ (Chomová, Krystoň, 2011, s. 72)

Každý z nás si pod pojmem volný čas představuje něco jiného. Pro někoho je to cestování, může to být posezení s pěknou knihou, práce na zahradě, luštění křížovek, různé druhy sportu.

Existuje však i negativní vztah k volnému času u některých jedinců, kteří svůj postoj k trávení volného času popisují často jako něco, na co nemají prostor, nejsou spokojeni s tím, jak tráví svůj volný čas nebo se nudí a neví, co s volným časem. Další bariérou může být nedostatek finančních prostředků, nedostatek příležitostí, jak své plány realizovat.

Mohli bychom se zabývat otázkou, na čem vlastně záleží, kolik máme volného času. Zda to záleží na věku, na povahových vlastnostech, na profesi, kterou člověk vykonává. Jinak tráví svůj volný čas žena a jinak muži. Někteří lidé, kteří jsou velmi zaneprázdnění svým náročným povoláním si nachází čas i na své záliby a hobby, a naopak jiní zabíjejí svůj volný čas něčím, co neprospívá jim ani nikomu dalšímu.

Každý z nás by se měl naučit správně hospodařit se svým volným časem, využívat ho racionálně, aby byl čas takto strávený přínosem nejen pro něho, ale i pro celou společnost.

2 ZÁJMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Zájmové vzdělávání dospělých naplňuje charakteristiky neformálního vzdělávání. Protože se v dnešní době rozmáhá ekonomika a sociální a politické okolnosti přispívají k nutnosti kvalifikačního a rekvalifikačního vzdělávání, právě zájmové vzdělávání zůstává na okraji pozornosti.

Kdybychom se podívali do historie zájmového vzdělávání dospělých, zjistíme, že má historicky mnohem delší a starší tradici než např. vzdělávání profesní. Počátek můžeme zaznamenat již v době osvícenství, činnost spolků se začala rozvíjet v 19. století. V roce 1918 byl schválen zákon „o organizaci lidových kurzů občanské výchovy“. Velký rozvoj vzdělávání dospělých nastal v šedesátých letech 20. století. V roce 1989 se změnila priority a edukační aktivity se začaly vyvíjet ve prospěch informovanosti obyvatel, vytvářely se legislativní normy. „*V současné době však v České republice v oblasti vzdělávací politiky a legislativy chybí jednoznačné vymezení kompetencí mezi centrálnímu orgány, úřady, kraji a městy.*“ (Zormanová, 2017, s. 35)

2.1 Charakteristika zájmového vzdělávání dospělých

V odborné literatuře není možné najít synonymum pro pojem zájmové vzdělávání dospělých. Setkáváme se s pojmy neprofesní vzdělávání dospělých, mimoškolní, volnočasové vzdělávání, liberální vzdělávání, zájmově-orientované vzdělávání.

Zájmové vzdělávání dospělých by se dalo vnímat i jako součást dalšího vzdělávání (např. studium jazyků).

Na základě obsáhlé analýzy odborných zdrojů můžeme konstatovat, že charakteristický znak zájmového vzdělávání dospělých je v první řadě dobrovolnost. Znamená to, že každý má právo rozhodnout se dobrovolně, zda se chce vzdělávat, jak a za jakým účelem. Vybírá si aktivitu, která by měla naplňovat jeho požadavky, volí si metody podle vlastních potřeb. Tímto se naplňuje funkce neformálního edukačního vzdělávání. Neexistuje zde povinnost prokazovat, zda a jakých besed, přednášek se účastní. Aktivity slouží pouze k motivaci, nikoli k získání certifikátu, osvědčení nebo vysvědčení.

Jednotliví autoři (Šerák, Krystoň) se dále shodují v dalších charakteristických znacích zájmového vzdělávání dospělých, jak je např. orientace ke sféře volného času.

Tím, že se člověk začne zájmově vzdělávat, mění i uspořádání svého času, zejména volného. Každý si potom podle svých možností vybírá z aktivit, které jsou pro něho vhodné i z časového hlediska. Dalším charakteristickým znakem zájmového vzdělávání dospělých je svoboda výběru.

Centrálním pojmem zájmového vzdělávání dospělých je potřeba a zájem. Pokud se podíváme na termín potřeba z andragogického hlediska, je to něco, co je spojeno s motivací. Potřeba je právě ten motiv, který nutí jednotlivce, aby udělal něco, co jeho potřebu uspokojí. Tím, že investujeme energii a čas do neformálního vzdělávání, uspokojíme potřebu seberealizace a své sociální potřeby.

Zájmy se rozvíjí na základě potřeb každého jedince. Je to činnost, kterou provádíme, teoreticky či prakticky, když nás něco zajímá. Můžeme ho označit jako hobby (koníček). Uspokojování zájmů je trvalá činnost, která narůstá s motivací. Zájem přináší nekonečné poznávání, jsou neukojitelné a mohou spíše souviset - jak naznačil již A. H. Maslow s tzv. potřebami růstu. *„Lidé se ve svých zájmech značně liší, jejich zaměřením, trvalostí, hloubkou, intenzitou a hodnotou. Zájmy do určité míry vypovídají o osobnosti a životní dráze člověka, o jeho jedinečnosti a hodnotové orientaci.“* (Veteška, 2016, s. 125)

Mezi další charakteristiky zájmového vzdělávání patří neformálnost, otevřenost, aktivita. Všechny tyto předpoklady jsou základem pro oblast zájmového vzdělávání dospělých.

Zájmové vzdělávání přispívá ke kvalitě života člověka, což by se dalo formulovat také jako spokojenost se životem. Protože i vzdělávání můžeme zařadit do oblastí, které ovlivňují kvalitu života, je právě zájmové vzdělávání spojeno s uspokojováním potřeb, které nelze uspokojovat pouze materiálně.

„Zájmové vzdělávání, jako jedna z činností dospělých ve volném čase, tvoří v současném intenzivně se proměňujícím světě významnou součást celoživotního učení. Celoživotní učení a kvalita života mají mezi sebou velmi úzké vazby, neboť zájmové vzdělávání v rámci celoživotního učení patří k faktorům, které mohou pozitivně kvalitu života ovlivňovat.“ (Rabušicová, Rabušic, 2008, s. 170)

Co se týká kompetencí, potom např. kreativita, sebedůvěra, samostatnost, práce v týmu, respekt k různým kulturám, různé fyzické kompetence atd., nepatří pouze do formálního učení. Mohou se transformovat i do oblasti neformálního vzdělávání, zejména potom do oblasti zájmového vzdělávání dospělých.

2.2 Systémové ukotvení zájmového vzdělávání dospělých

Pokud chceme systémově ukotvit zájmové vzdělávání dospělých, musíme se věnovat teorii volného času a důležitá je také motivace jedince.

Je důležité rozlišit, zda se jedná o trávení volného času, které má edukační charakter, tzn., že je nějak organizovaný, nebo slouží k odpočinku a relaxaci jedince.

Z pedagogického hlediska je zájmové vzdělávání předmětem zkoumání pedagogiky volného času, „*příčemž pojmy zájmové vzdělávání a volnočasové vzdělávání jsou často používány jako synonyma.*“ (Šerák, 2009, s. 504)

Co se týká andragogického hlediska, zde je zájmové vzdělávání dospělých chápáno jako edukační aktivita, ať už skupin nebo jednotlivců. Dále se zkoumají instituce, které zájmové vzdělávání a aktivity s ním spojené nabízejí. Andragogika se zabývá tím, jaký má vzdělávání dospělých vliv na proces socializace, personalizace a enkulturace jedince.

Speciální andragogické disciplíny se dělí dle Prusákové (2000, s. 16-18) na:

a) Teoretické:

- historie vzdělávání a výchovy dospělých a andragogického myšlení,
- teorie vzdělávání dospělých, resp. Androdidaktika,
- teorie výchovy dospělých,
- komparativní andragogika.

b) Aplikované:

- profesní andragogika - zaměřená na další odborné vzdělávání, zahrnuje i vzdělávání rekvalifikační, personální management, starostlivost o rozvoj lidských zdrojů, poradenství, jak postupovat v kariéře apod.,
- sociální andragogika - zaměřuje se na oblast sociální práce a sociální starostlivosti,
- kulturně-osvětová andragogika - zaměřuje se na volnočasové aktivity, kulturně-výchovnou činnost a zájmové vzdělávání, občanské vzdělávání.

Podle tohoto systémového rozlišení vyplývá, že zájmové vzdělávání dospělých zařazujeme do kulturně-osvětové andragogiky. Je to vědecká disciplína. Zkoumá zájmové a občanské vzdělávání dospělých. Tyto procesy mohou reálně přispět ke kultivaci osobnosti dospělého

člověka, tzn. jak se dospělý jedinec přizpůsobuje změnám dané kultury v průběhu života, rozvoj osobnosti, vztah kultury a výchovy a zkoumání kultury dané společnosti. Zde musíme opět připomenout volný čas, který má, co se týká kulturně-osvětové andragogiky významnou hodnotu. Je to činnost, které se dospělý jedinec věnuje ve svém vlastním zájmu a ve volném čase.

Kulturně-výchovné aktivity se zaměřují na rozvoj tradiční, lidové kultury, dále na zájmově uměleckou tvorbu, osvětovou činnost i na činnost a výchovu v menších lokalitách.

Aktivity zájmového vzdělávání dospělých patří z velké části do kompetencí ministerstva kultury, ale některé aktivity zaštituje např. ministerstvo zdravotnictví, ministerstvo životního prostředí apod.

Co se týká kultury, mezi nejvýznamnější a nejnavštěvovanější organizace patří zajisté muzea, galerie a knihovny. Zde se shromažďují a následně potom uchovávají historické sbírky a dokumenty. Z dějin kultury jde především o kulturní dědictví určité doby a tvořivé lidské činnosti.

Muzea a galerie patří k nejnavštěvovanějším organizacím, co se týká kultury. Dle Šeráka (2009, s. 142) se za hlavní funkce muzeí považuje:

- záchrana historických a uměleckých dokladů (s čímž je spjatý i průzkum terénu a doplňování sbírek),
- ochrana sbírek (tj. konzervace, evidence, organizace fondů),
- využití pro vědu (studium, výzkum, služby badatelům, publikace výsledků),
- využití pro výchovu (expoze, výstavy, kulturně výchovné služby, další vzdělávací akce).

Galerie plní funkci umělecky orientovaných institucí, základ tvoří estetická výchova. Organizují se zde vernisáže, expoze, výstavy týkající se malířství, keramiky, sochařství apod.

Svojí funkcí přispívají k výchově a shromažďování lidí za účelem poznávání kulturních památek.

Knihovny v dnešní době neslouží jenom jako organizace, kde se půjčují knihy, ale i zde se koná mnoho kulturních akcí, besed, přednášek a seminářů. Je zde také zajišťována poradenská činnost. Výzkum v knihovnách je důležitý z hlediska zkvalitnění

služeb, pomáhá zlepšovat spokojenost uživatelů knihoven, přispívá ke zřizování a obnovování knižního fondu, ale i např. vybavení knihovny.

2.3 Cíle a význam, funkce, principy zájmového vzdělávání dospělých

„Cílem zájmového vzdělávání dospělých je individuální i sociální kultivace osobnosti člověka prostřednictvím uspokojování jeho specifických edukačních potřeb a zájmů.“
(Krystoň, 2011, s. 106)

Cílem zájmového vzdělávání by měl být dospělý člověk jako samostatná, vzdělaná, rozvinutá osobnost, která se ještě rozvíjí a zapojuje aktivně do společenského života.

Pokud se zaměříme na cíle a funkce zájmového vzdělávání, opět musíme připomenout potenciál volného času, protože smyslem zájmového vzdělávání je vyčerpat tento čas na edukativní činnosti, které zároveň přispívají ke kultivaci člověka.

Cíle jsou základní andragogickou kategorií. Cíle zájmového vzdělávání sledují, jak se dospělý člověk změnil, jak se změnilo jeho chování během vzdělávacího procesu. Andragogická teorie se zaměřuje na proces tvoření cílů, na jejich problematiku, co se týká významu cílů, na vlastnosti a funkce cílů v edukaci dospělých.

Každý dospělý jedinec by měl mít možnost se vzdělávat a rozvíjet své schopnosti a vědomosti, tím kvalitně využívat svůj volný čas.

Všeobecné cíle se dotýkají celého procesu zájmového vzdělávání dospělých. Je těžké je formulovat, protože společnost a svět se stále vyvíjí, mění se kultura a mění se i pravidla života. V dnešní postmoderní společnosti je těžké najít všeobecný cíl výchovy a vzdělávání.

Specifické cíle se zaměřují na konkrétní specifický obor zájmového nebo profesního vzdělávání. Zaměřují se na vědomosti, návyky, zručnosti, které si jedinec osvojil prostřednictvím určitého oboru.

Podle V. Prusákové (2000, s. 61-62) by se měly požadavky na cíle dělit na:

- Konkrétní - mají být jednoznačně vymezené na určitou činnost, aby nedocházelo k různým interpretacím ze strany lektorů. Cíle musí být stejné a jasné všem účastníkům vzdělávání.

- Přiměřené - vzhledem ke schopnostem účastníků, ne touhy, ale reálné možnosti. Pro motivaci účastníků by neměly být ani velmi náročné, ale ani málo náročné. Proto je důležité znát potřeby účastníků, jejich cíle a potřeby.
- Kontrolovatelné - má být stanovena kvalita a požadované množství dosažených výsledků. V opačném případě není možné určit a změřit výsledek vzdělávání a splnění cílů vzdělávání.
- Konzistenční - velmi důležitá je vzájemná propojenost cílů jednotlivých vzdělávacích aktivit, které jsou součástí plnění hlavního programového cíle.

Cíle výchovy můžeme dále rozdělit na ty, které vyžaduje společnost a na ty, které si určuje člověk sám. Tyto dva cíle nemůžeme od sebe oddělit. Protože každá společnost vytváří určitý tlak na to, jak by mělo zájmové vzdělávání vypadat a jaké by mělo mít cíle. Zároveň však musíme uznat, že každý účastník zájmového vzdělávání je samostatná osobnost, má své potřeby a zájmy. Ve výchově a vzdělávání se slučuje požadavek společnosti a každého dospělého jedince, proto je důležité, aby byly vždy určeny základní vlastnosti zájmového vzdělávání.

Zájmové vzdělávání má význam pro rozvoj jedince i celé společnosti.

Co se týká funkcí zájmového vzdělávání, můžeme jmenovat např. funkci světonázorovou. Tím, že se dospělý člověk zúčastní některé formy zájmového vzdělávání, získává lepší orientaci ve světě a ve společnosti. Protože si člověk rozšiřuje své schopnosti a vědomosti, plní zájmové vzdělávání funkci všeobecně vzdělávací. Šíření získaných poznatků má funkci popularizační. Jedinec může svým postojem přispívat a stimulovat k dalšímu vzdělávání i ostatní. Konzervační funkce znamená, že se uchovávají dané hodnoty. V neposlední řadě plní zájmové vzdělávání funkci relaxační a regenerační, protože zde hrají velkou roli emoce. Tím, že se člověk vzdělává, dochází k seberealizaci, rozšiřuje si okruh svých známých, formuje si své postoje a získává nové znalosti a vědomosti, které potřebuje ke své práci (Šerák, 2009).

2.4 Specifika zájmového vzdělávání dospělých

Jak už jsme se zmínili v předešlé části této bakalářské práce, zájmové vzdělávání dospělých má svá specifika, jimiž se odlišuje od ostatních druhů vzdělávání dospělých.

Specifické pro zájmové vzdělávání dospělých je jeho vztah s volným časem a z toho vyplývá jeho dobrovolný charakter. Dospělý člověk si vybírá dobrovolně aktivitu, sám se rozhoduje, jaký bude mít tato aktivita obsah, rozsah, jak bude časově náročná. Zde hraje roli to, zda se chce dospělý jedinec vzdělávat sám nebo se účastní vzdělávací akce v nějaké vzdělávací instituci. V tomto případě se zaměřuje na nabídku a dostupnost jednotlivých vzdělávacích aktivit. Organizování těchto vzdělávacích akcí je pro realizátora často problém právě proto, že účast na těchto akcích je nestabilní. Účastníci těchto akcí nemají povinnost se zúčastnit, nejsou vystaveni tlaku ze strany např. zaměstnavatele. Jejich účast závisí na individuální zodpovědnosti a na vlastní aktivitě uspokojit své zájmy a potřeby.

Zájmové vzdělávání uspokojuje specifické vzdělávací potřeby, které se týkají kultivace jedince, touhy po novém poznání, aktivizaci dospělé osobnosti. Je zde potřeba vnímat vliv zájmového vzdělávání na sféru individuální existence člověka.

Zájmové vzdělávání disponuje potenciálem flexibilní a relativně rychlé reakce na nově vzniklé, resp. nově identifikované vzdělávací potřeby. Také v oficiálních dokumentech (Strategie, 2012) se vyzdvihuje jeho schopnost okamžitě reagovat na nové vzdělávací potřeby tvorbou programů šitých na míru.

V případě zájmů je nutné vnímat jejich dynamický charakter. Velmi důležitou roli hraje šířka (rozsah) zájmů, hloubka (intenzita) zájmů a prohlubování zájmů. V zájmovém vzdělávání musíme podpořit aktivizaci činnosti poznávání, protože je zejména pro zájmy typická a vede k rozvoji osobnosti.

Otázka motivace patří k dalším specifickým znakům zájmového vzdělávání dospělých. Z andragogického hlediska je důležitá struktura motivace, tzn. zda se jedná o motiv vnější nebo vnitřní.

Beneš (2014, s. 84) hovoří o typologii motivů účasti dospělých na dalším vzdělávání:

- sociální kontakt - účastníci se snaží o navazování kontaktů, rozvíjení kontaktů, snaží se pochopit problémy, zlepšit si sociální pozici, mají potřebu skupinových aktivit,
- sociální podněty - účastníci se snaží o získání prostoru nezatěžovaného každodenní frustrací a tlaky,
- profesní důvody - rozvoj vlastní pozice v zaměstnání,

- participace na politickém, hlavně komunálním životě, zlepšení svých schopností účasti na komunálních záležitostech,
- vnější očekávání - účastník následuje doporučení zaměstnavatele, přátel, soc. pracovníků,
- kognitivní zájmy - představa vzdělávání dospělých, která vychází z vlastní hodnoty znalostí a jejich získání.

Co se týká zájmového vzdělávání dospělých, můžeme vyvodit několik specifických závěrů:

- U zájmového vzdělávání má hlavní význam vnitřní motivace, vzhledem k tomu, že dospělý jedinec se vzdělává dobrovolně, bez získání jakéhokoliv hmotného benefitu. Motivace je však ovlivněna i sociálním prostředím.
- Protože dospělí mají již za sebou velmi mnoho zkušeností týkajících se vzdělávání a pokud jsou to zkušenosti pozitivní, očekává se u nich větší zájem o zájmové vzdělávání.
- Zájmové aktivity jsou individuální, často se však uskutečňují v zájmových institucích. To má za následek sociální aktivitu účastníků, protože se sdružují za účelem nějakého společného zájmu.
- Zájmové vzdělávání je obsahově pružné a flexibilní ve vztahu k motivaci jeho účastníků. Musí se však zachovat jeho kvalita a udržitelnost.

3 METODY VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

Pokud se zabýváme andragogickou nebo pedagogickou teorií, metody patří mezi nejvíce prozkoumané a používané součásti těchto věd. Metoda je činnost, která vede k dosažení cíle vzdělávání a edukace.

Prusáková (2000, s. 203) považuje metody za nejdůležitější dynamický prostředek vzdělávacího procesu, prostřednictvím kterého se účastníkům vzdělávání zprostředkují vědomosti, způsobilosti a postoje.

„Pojem výuková metoda patří mezi základní didaktické kategorie a označuje didaktické prostředky, jejichž použitím dosáhneme výchovně-vzdělávacího cíle, nepůsobí však izolovaně, ale pouze ve spojení s dalšími determinanty výuky, jež její průběh ovlivňují a pomocí nichž učitel za upotřebení výukových metod dosahuje výchovně-vzdělávacích cílů.“ (Zormanová, 2017, s. 141)

Znalost metod je důležitá zejména pro lektory vzdělávání dospělých, kteří by je měli umět dynamicky měnit podle situace a podle druhu vzdělávání dospělých. Tím se docílí lepší efektivity vzdělávací akce.

Výběr metod v zájmovém vzdělávání dospělých ovlivňuje také obsah a formy zájmového vzdělávání dospělých.

Obsah vychází z konkrétních potřeb účastníků vzdělávání. Rozmanitost lidských zájmů tvoří základ pro stanovení obsahu.

Zájmové vzdělávání dospělých třídíme podle obsahu na následující kategorie:

- kulturní a estetická výchova,
- pohybová a sportovní výchova,
- cestování a turistika,
- zdravotní výchova,
- enviromentální výchova,
- vědeckotechnické vzdělávání,
- jazykové vzdělávání,
- náboženská a duchovní výchova (Šerák, 2009, s. 137-138).

Formy vyjadřují způsob organizace určitého procesu. Jsou to jednotky vzdělávacího, výchovného nebo kulturně-společenského procesu, které vychází z nějakého konkrétního klasifikačního kritéria. Mezi nejčastěji používaná kritéria patří časové hledisko, počet účastníků, způsob organizování vzdělávací akce a lektora.

V konkrétní podobě můžeme hovořit o následujících klasifikacích forem zájmového vzdělávání:

- Podle časového hlediska
  - krátkodobé,
  - dlouhodobé.
- Podle počtu účastníků
  - individuální,
  - skupinové,
  - hromadné.
- Podle frekvence
  - pravidelné,
  - příležitostní.
- Podle způsobu organizace
  - kooperativní,
  - participační,
  - individualizované (Krystoň, 2011, s. 113).

Při realizaci zájmového vzdělávání dospělých rozlišujeme formy na tři skupiny:

- kontaktní forma - interakce s jinou osobou,
- bezkontaktní forma - sebevzdělávání,
- kombinovaná forma - samostatná činnost s kvalifikovanou poradou.

Co se týká zájmového vzdělávání a jeho forem, měli bychom si připomenout kurz a zájmový kroužek. Kurz se skládá z více jednotek, z metod může být součástí kurzu např. cvičení, seminář, přednáška nebo diskuze. Účastníci kurzu získávají systematicky utříděný okruh poznatků ve vymezeném časovém rozpětí. Kurz mívá většinou ustálený okruh

účastníků, což patří k jeho typickým znakům. Dále je to rámec učebního plánu, kde by mělo být pevné určení začátku a závěru kurzu. V zájmovém kroužku se sdružují amatérští jedinci, kteří se účastní dobrovolně a mají většinou stejnou zájmovou orientaci. Zde si rozšiřují své vědomosti, dovednosti a schopnosti.

Rozlišujeme tyto typy zájmových kroužků (Šerák, 2009, s. 78):

- naučné: přírodovědecké, jazykové a další,
- společenské: šachové a další,
- technické: modelářské, elektrotechnické a další,
- sběratelské: filatelistické, numizmatické a další,
- tělovýchovné a sportovní: tenisové, gymnastické a další.
- umělecké: hudební, divadelní, fotografické a další,
- kroužky přátel určitého druhu: např. fankluby.

Také praktický workshop patří mezi oblíbené formy zájmového vzdělávání dospělých. Jeho součástí může být z metod např. programová výuka, diskuzní metoda, projektová metoda nebo kombinace těchto metod.

3.1 Charakteristika a popis metod, klasifikace metod

Metod pro andragogickou vědu existuje celá řada a mají také svá specifika. Některé metody bychom mohli využít ve všech oblastech edukace. Při použití jiných metod musíme vzít v úvahu druh vzdělávací akce.

„Obecně platí, že ve vzdělávání dospělých neexistuje jediná správná nebo univerzální metoda.“ (Mužík, 1998, s. 149)

Pro představu uvádíme v této bakalářské práci rozdělení metod podle autorů, kteří se vzděláváním dospělých zabývají.

Podle Prusákové (2000, s. 73) ovlivňují metody v zásadě tyto činitele vzdělávání:

- cíl vzdělávání,
- principy vzdělávání,
- obsah vzdělávání,
- charakteristiku cílové skupiny - účastníci vzdělávání,

- časové a materiální podmínky,
- osobnost lektora.

Krystoň (2011, s. 117) rozděluje metody podle kritérií na:

- a) Slovní metody:
  - slovní-monologické: přednáška, instruktáž,
  - písemné-práce s textem, písemná práce.
- b) Názorně-demonstrační metody: pozorování, porovnávání, předvádění projekce.
- c) Praktické metody: nácvik, cvičení, trénink, práce na stimulátorech a trenažérech.

Veteška (2016, s. 175) klasifikuje metody podle míry aktivity a samostatnosti vzdělávaných na:

- a) Výkladově-ilustrativní metody - jsou využívány při předávání nových, složitých informací, a to zpravidla většímu množství vzdělávaných. Typickým zástupcem je přednáška.
- b) Dialogické metody - směřují k samostatnému myšlení účastníků, navrhování řešení. Příkladem může být rozhovor či diskuze.
- c) Problémové metody - účastníci pracují v menších skupinách, metody jsou orientovány na interaktivitu ve výuce. Příkladem může být např. řešení případových studií, hraní rolí.

Mužík (1998, s. 151) rozděluje didaktické metody na metody:

- teoretické (klasická přednáška, přednáška s diskuzí, cvičení, seminář)
- teoreticko-praktické (diskuzní metody, problémové metody, programovaná výuka, diagnostické a klasifikační metody, projektové metody)
- praktické (instruktáž, coaching, asistování, rotace práce, stáž, exkurze, létající tým).

Pro oblast zájmového vzdělávání dospělých se jeví jako nejvhodnější rozdělení metod podle Šeráka (2009, s. 68) na:

- a) monologické (přednáška, referát),
- b) dialogické (beseda, seminář, diskuze, rozhovor),
- c) organizační (exkurze, večer výměny zkušeností),
- d) kombinované (výchovný koncert, tematický večer, filmový festival).

3.2 Specifické metody zájmového vzdělávání dospělých

Protože se naše bakalářská práce zabývá efektivními metodami zájmového vzdělávání dospělých, v této kapitole se zaměříme právě na tuto část vzdělávání dospělých a vymežíme si některé metody, které jsou v zájmovém vzdělávání dospělých nejvíce používané.

Při výběru metody, která se týká zájmového vzdělávání dospělých je nutné dbát na efektivitu dané metody.

Podle Prusákové (2000, s. 56-57) se za efektivní metody používají ty, které jsou zárukou:

- motivace - to jsou především ty, které kladou důraz na praktickou aplikaci, zážitkové učení a jsou aplikované v praxi,
- aktivní účasti - čím víc je účastník do vzdělávání zapojený, tím víc se naučí,
- individuálního přístupu - měl by brát do úvahy potřeby a úroveň jednotlivce a jeho specifický styl učení se,
- zpětné vazby - pro lektora má mimořádný význam, protože mu umožňuje včas korigovat časový plán, tempo učení a metodiku,
- transferu - je zárukou, že budou účastníci umět získané poznatky aplikovat v praxi.

Přednáška je jednou ze specifických metod zájmového vzdělávání dospělých. Patří mezi metody teoretické, monologické, ale můžeme ji samozřejmě doplnit i dalšími didaktickými prostředky jako je např. grafická nebo obrazová ilustrace či osnova v powerpointové prezentaci.

Přednáška slouží k předání informací účastníkům zájmového vzdělávání v krátkém čase, týká se většinou témat, která jsou aktuální. Typická pro přednášku je její snadná proveditelnost. Jde o záležitost většinou méně náročnou, co se týká financí, času a organizace. Měla by účastníky motivovat a zaujmout natolik, aby byli schopni si informace zapamatovat.

Přednáška se skládá z úvodu, stati a závěru.

Lektor by se měl na přednášku připravit z hlediska odbornosti, ale důležité jsou i dobré didaktické znalosti a dovednosti. V rámci přípravy jsou důležité tyto kroky:

- stanovení si cíle vzdělávací akce, který má být jasný, konkrétní a blízký účastníkům,
- shromáždění materiálů, které se týkají tématu přednášky, důležitá je aktuálnost informací,
- ujasnění si, k jaké skupině účastníků bude přednáška směřovat, co je pro ně důležité,
- stanovení si hlavní myšlenky, která se bude dále rozvíjet na základě dalších poznatků,
- výběr vhodných příkladů z oblasti, kterou se bude přednáška zabývat.

Při samotné realizaci přednášky je důležité neodbíhat od tématu, předkládat hlavní fakta a snažit se udržet pozornost účastníků. Důležitý je srozumitelný, smysluplný, plynulý přednes, přiměřená hlasitost a tempo, správná artikulace, správné kladení otázek.

Přednáška s diskuzí. Je dobré přednášku propojit s diskuzí o daném tématu, která by měla následovat hned po přednášce nebo s krátkým časovým odstupem. Shrnující diskuze by měla sloužit k ověření poznatků, které získali účastníci během přednášky. Diskuze slouží zároveň pro lektora jako zpětná vazba.

„Kvalitní diskuze zrealizovaná po přednášce nezřídka vede k organizování dlouhodobějších přednáškových cyklů, které také patří k osvědčeným metodám zájmového vzdělávání dospělých.“ (Krystoň, 2011, s. 119)

Co se týká aktivity účastníků na přednášce, zde bývá aktivita většinou nízká, protože posluchač se nemusí podílet na přednášce nebo zmíněné diskuzi, pokud sám nechce. Není zde také záruka transferu, tzn., že účastníci budou získané poznatky a informace aplikovat v praxi.

Beseda patří do teoretických metod. Je to metoda dialogická. Jedná se o relativně oblíbenou metodu. Účastníci se při ní mohou aktivně zapojovat do diskuze, formulovat své názory a otázky. Role lektora je při besedě méně zastoupena, většinou jenom krátce besedu uvádí, naznačí téma a problematiku. Usměrnjuje názory účastníků, projevují se tak jeho komunikační a psychologické názory. Vhodným doplněním besedy je např. dokumentární film. Účastníci besedy by se měli v problematice umět dostatečně orientovat, aby se mohli aktivně účastnit diskuze na dané téma. Pokud se více do diskuze zapojí, více se naučí. Pokud o diskuzi nejeví účastníci zájem, podle Šeráka (2009, s. 72) může být tato situace způsobena nevhodným složením účastnické skupiny, tím, že je téma

málo atraktivní nebo je nedostatečně podnětná atmosféra. Lektor může tento stav ovlivnit tím, že lépe položí doplňující otázky a nastaví alternativní pohled na dané téma. Mezi výhody této metody patří větší aktivita účastníků než při přednášce. Odpovědi účastníků slouží jako zpětná vazba pro lektora. Beseda by neměla být příliš dlouhá, to by mohlo vést ke ztrátě motivace u účastníků.

Cvičení je další z teoretických metod, které se používají v zájmovém vzdělávání dospělých. Bývá často součástí kurzu. Lektor při cvičení předvádí řešení praktických příkladů. Často také účastníci řeší příklady u tabule pod vedením lektora. Cvičení je vhodné k opakování přednášky, k prověření znalostí účastníků a k probrání praktických příkladů.

Seminář je podobnou metodou jako cvičení. Je to vhodná metoda při realizaci některých kurzů. Účastníci bývají rozděleni do menších skupin v učebně. Na základě prostudování zadané literatury vystoupí účastníci před skupinou, lektor seminář řídí a výuku moderuje. Součástí semináře může být příprava písemného referátu na dané téma. Referát si může připravit každý účastník sám nebo se může pracovat ve skupinách.

Z hlediska efektivity mají tyto metody (přednáška, beseda, cvičení, seminář) univerzální využití při edukaci (výchova, vzdělávání), ale také mají efektivní využití v zájmovém vzdělávání dospělých, protože splňují motivační funkci a důležitý je zde i individuální přístup lektora k účastníkům těchto akcí. Zpětná vazba je zde pro lektora jenom v tom případě, že do přednášky zařadí diskuzi. Co se týká besedy, zde zpětná vazba je a také větší aktivnost účastníků. Ještě lepší efektivnosti by se dalo dosáhnout využitím dalších didaktických prostředků, jako je např. obrazová nebo grafická ilustrace. Jako nedostatek se jeví, že zde není záruka transferu.

Animace patří mezi další efektivní metody, hojně používané při zájmovém vzdělávání dospělých. Je to metoda praktická. Animování znamená povzbuzování do určité aktivity, rozveselování. Samotná animace, co se týká metody, má určitým svým specifickým způsobem vést účastníka zájmového vzdělávání k motivaci, k aktivitě v edukačním procesu, čímž si uspokojuje své vlastní edukační potřeby. Při animaci se klade důraz na kreativitu jednotlivce. Pro animaci je typické jasné zadání a tím, že si situace účastník zájmového vzdělávání sám zažije, je zde zachovaná i zpětná vazba a vytváří se podklad pro hodnocení. Z hlediska efektivnosti je animace zárukou motivace, protože je aplikovaná v praxi a aktivizuje subjekty edukace k činnosti. Je zde také zajištěna aktivní účast

a možnost seberealizace každého účastníka. Nesmíme zapomenout zmínit také možnost svobodné volby účastníka. Individuální přístup je zde také velmi důležitý, animátor může být vychovatel, sociální pracovník, každý, kdo realizuje a organizuje činnost kulturní, výchovnou, ale i např. tělovýchovnou nebo sociální.

„Animace je založena především na pozitivní motivaci, tedy na nabídce různých možností seberealizace (pohybové činnosti, kulturní aktivity, vzdělávání apod.), a dále na mobilizaci a facilitaci individuálních aktivit. Jde zároveň o nástroj podporující kreativitu, komunikaci a participaci.“ (Šerák, 2009, s. 73)

Animace se podle Čornaničové (2005, s. 56-57) může dotýkat každé oblasti kultury a jako metoda aktivizace může představovat účinnou metodu v oblasti:

- kulturně-výchovné práce,
- zábavy,
- tělovýchovy a sportu,
- turismu a rekreace,
- duchovních a religiózních aktivit,
- osvojování si moderní a tradiční pracovní zručnosti apod.

Hra je velmi oblíbenou metodou v oblasti zájmového vzdělávání dospělých. Je to metoda praktická, orientovaná na účastníka vzdělávání. Základem pro tuto metodu je zajímavý námět, jasná pravidla, úkol, který účastníky motivuje a atraktivní cíl. Hraní her má pozitivní vliv na představitost účastníků, zlepšuje se schopnost komunikace a jasný je i vliv na morální rozvoj osobnosti. Dospělý jedinec, který se účastní této aktivity, poznává svým způsobem sám sebe, odbourává bariéry, posiluje svoji sebedůvěru a psychickou odolnost.

„Využití her je vhodné především tam, kde je jako edukační cíl stanovena konkrétní dovednost či schopnost. Cílem hry se tak může stát zlepšení schopnosti v komunikaci, rétorice, argumentaci, kooperaci, představitosti, napomáhá při morálním rozvoji osobnosti.“ (Šerák, 2009, s. 74) Hra si zachovává pro lektora zpětné vazby, výhodou této metody je aktivizace účastníků.

Outdoorové aktivity patří mezi metodu praktickou. Uskutečňují se v přírodě. Často tyto aktivity vyžadují zdatnost, kreativní a sociální schopnosti. Účastníci těchto aktivit překonávají stres a strach, učí se spolupracovat v krizových situacích s ostatními.

Šerák (2009, s. 76) přirovnává tuto metodu k divadelní inscenaci, kdy zúčastnění vystupují v rolích herců i diváků současně. Vystupují tak na povrch jejich vlastnosti. Hodnocením těchto aktivit je potom zpětný pohled, pojmenování a hodnocení prožitých aktivit.

„Cílem je simulovat různé situace, a tak donutit účastníky pracující v týmech k různým pohybovým aktivitám. Jednotlivé situace představují podněty a výzvy, s nimiž se pracovníci setkávají při práci. Jedinci hledají optimální řešení rozmanitých úkolů, učí se efektivně komunikovat, vést členy týmu atd.“ (Průcha, Veteška, 2014, s. 190)

Také animace, hra a outdoorové aktivity patří mezi metody, které plní záruku efektivity pro zájmové vzdělávání dospělých, tzn. motivace, aktivní účasti jedinců, individuálního přístupu lektora, zpětné vazby a transferu.

Exkurze patří do metod praktických. Řídí se konkrétními podmínkami v podniku nebo organizaci, kterou účastníci navštíví. Dělí se podle charakteru práce nebo funkce. Výhodou této metody je úzká provázanost s praxí a názornost. Exkurzi vede vedoucí, který by měl v průběhu a po skončení této metody odpovídat na případné dotazy účastníků. Před samotnou exkurzí někdy probíhá přednáška nebo beseda na téma dané problematiky, vhodné je i promítání dokumentu. Tím si účastníci ujasní, kterým aspektům by se chtěli věnovat. Exkurze často zahrnuje i návštěvu některých institucí, jako je muzeum, galerie, ale i prohlídku např. nějaké výroby nebo pivovaru. Tato metoda patří mezi nejefektivnější metody v zájmovém vzdělávání dospělých. Je zde propojena teorie s praxí.

Diskuzní metoda patří do teoreticko-praktických metod. Bývá hojně používána například při praktickém workshopu. Lektor řídí činnost účastníků, kteří bývají rozděleni do skupin. Každý účastník napomáhá svými názory na řešení zadaného problému. Tato metoda prohlubuje vědomosti všech účastníků a slouží k upevnování jejich schopností a dovedností. K diskuzní metodě bývají často používány pomůcky, jako je tabule, flip-chart, zpětný projektor nebo písemné podklady.

Problémová metoda je další z teoreticko-praktických metod používaných při zájmovém vzdělávání dospělých. Podle Mužíka (1998, s. 156) je vhodná pro řešení praktických problémů, aplikaci vědomostí, vytvoření sociálních dovedností a pro nácvik rozhodovacích procesů. Stejně jako u diskuzní metody řídí lektor skupinové řešení problémů a rozhodovací proces v simulovaných podmínkách. Při této metodě se uplatňuje video, osobní počítač aj.

Projektová metoda je určena pro samostatnou práci každého účastníka, lektor konzultuje a organizuje průběh projektu. Při této teoreticko-praktické metodě záleží na cílech a charakteru konkrétních projektů.

Programová výuka slouží k opakování nebo procvičování učební látky a nácviku manuálních zručností. Účastníci využívají v průběhu výuky vyučovací program, který řídí učební proces. Je zde možnost pracovat samostatně nebo ve skupinkách.

V zájmovém vzdělávání dospělých je dle našeho názoru vhodná kombinace těchto teoreticko-praktických metod. Toto slouží k větší efektivnosti vzdělávací metody.

Na závěr této kapitoly je důležité zmínit se, jak se na metody v zájmovém vzdělávání dospělých dívají jednotliví autoři, kteří se metodami v zájmovém vzdělávání dospělých zabývají.

„Neexistuje žádná nejlepší metoda vzdělávání.“

„Kombinace rozličných metod motivuje účastníky vzdělávání.“

„V každé učební situaci je možné použít vícero vzdělávacích metod.“ (Chomová, Krystoň, 2011, s. 19)

Podle Šeráka (2009, s. 70) metody mají převážně univerzální charakter, a způsob jejich aplikace proto závisí na konkrétních podmínkách edukační reality.

„Výběr metody pak vyplývá především ze složení cílové skupiny. Častá je kombinace několika různých metod, kdy jedna tvoří většinou základ edukační aktivity (např. přednáška) a další ji vhodně doplňují (cvičení, exkurze apod.)“

Mužík (1998, s. 149) vymezuje didaktické metody takto:

„V zásadě je možno konstatovat, že didaktická metoda je spojená s naplňováním stanovených vzdělávacích cílů, s optimálním zvládnutím obsahu vzdělávání a realizuje se v rámci dané vzdělávací formy a za určitých výukových situací a podmínek.“

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PROJEKT VÝZKUMU

Praktická část naší bakalářské práce navazuje na část teoretickou, která je zároveň podkladem pro náš výzkum. Podstatnou a stěžejní část teoretické kapitoly tvoří metody uplatňované při zájmovém vzdělávání dospělých a jejich efektivita právě v tomto druhu vzdělávání. Efektivitu metod budeme zkoumat také v této praktické části bakalářské práce. Budeme se snažit zjistit, která z metod zájmového vzdělávání je efektivní z pohledu dospělých účastníků vzdělávání a proč. Pokud se podíváme na metody pro andragogický výzkum z pohledu autorů, kteří se tímto problémem zabývají, tak Průcha (2014, s. 100) je toho názoru, že prioritní pro určení metod, je rozpoznat, co má být předmětem a cílem výzkumu, a teprve potom je nutno přikročit k následnému kroku, tj. zvažovat a volit metody nejvhodnější pro daný výzkum.

Gavora (2010) popisuje téma výzkumu jako námět, podle něžž se celý výzkum zrealizuje. Důležité jsou tři zdroje námětů, které většinou tvoří symbiózu:

- odborná literatura,
- vlastní praktická zkušenost výzkumníka,
- diskuze s odborníky.

„Realita je taková, že v andragogickém výzkumu jsou (resp. mohly by být) aplikovány metody, které jsou popsány v metodologických pracích jiných věd, především pedagogiky, psychologie a sociologie.“ (Průcha, 2014, s. 100)

Pro náš výzkum je možno si vybrat ze dvou základních paradigmat, které uplatníme při realizaci výzkumu, a to je kvantitativní nebo kvalitativní výzkum. Jejich kombinací můžeme použít smíšený výzkum. Vybrali jsme si kvantitativní výzkum, protože cílem našeho výzkumu bude získat objektivně ověřitelné údaje o zkoumané problematice. Logika kvantitativního výzkumu je deduktivní. Zkoumáme problém, který již existuje v teorii nebo realitě. Při kvantitativním výzkumu získáváme přesné údaje, které můžeme měřit a ověřit numericky. Jako výzkumníci se budeme snažit dodržovat nestrannost, tzn. nebudeme se na zkoumaný problém dívat subjektivně. Podle (Gavora, 2010) se dají údaje ve kvalitativním výzkumu dobře zevšeobecnit, tzn. platí pro co největší skupinu subjektů a produktů.

„Kvantitativní výzkum je představován empirickými analýzami jevů a procesů andragogické reality, v nichž se používají exaktní metody a nástroje pro měření a vyhodnocování zkoumaných objektů.“ (Průcha, 2014, s. 105)

Chráška (2016, s. 11) poukazuje na to, že řešení vědeckého problému představuje řadu na sobě závislých kroků a činností. I když se jednotlivé výzkumné problémy od sebe liší co do posloupnosti realizovaných činností, tak při kvantitativním výzkumu základní schéma bývá následující:

- stanovení problému,
- formulace hypotézy,
- testování (verifikace, ověřování) hypotézy,
- vyvození závěrů a jejich prezentace.

Výzkumný problém by měl být zajímavý, zkoumatelný, smysluplný, etický a zrealizovatelný.

V naší práci jsme si určili dva výzkumné problémy:

- 1. Co motivuje dospělé respondenty k účasti na zájmovém vzdělávání dospělých?**
- 2. Které metody považují dospělí respondenti za efektivní a proč?**

K těmto výzkumným problémům jsme vytvořili výzkumné otázky:

- Co je největší motivace pro dospělé respondenty ze Vsetína a z Valašských Klobouk pro to, aby se účastnili zájmového vzdělávání?
- S jakou metodou se dospělí respondenti setkali nejčastěji v knihovně ve Vsetíně a s jakou v knihovně ve Valašských Kloboukách?
- Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na nejefektivnější metodu v zájmovém vzdělávání dospělých?
- Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na důvod výběru přednášky jako nejefektivnější metody?
- Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na to, která metoda je nejefektivnější z hlediska získání nebo prohlubování vědomostí, znalostí a dovedností?

- Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na to, která z metod je nejefektivnější a vytváří prostor pro jejich kreativitu a fantazii?

V tomto kontextu jsme formulovali příslušné hypotézy výzkumu, které jsme v samostatné kapitole souhrně verifikovali.

4.1 Výběr výzkumného vzorku

Při výběru základního výzkumného souboru jsme vzali v úvahu, že nás zajímá dospělá populace jedinců, kteří navštěvují některý z druhů zájmového vzdělávání. Proto jsme zvolili záměrný, kritériální výzkumný vzorec. Do tohoto výzkumného vzorce jsme vybrali osoby na základě znaků základního souboru, které jsou důležité pro daný výzkum, tzn. dospělá populace, která má rozšířené zkušenosti se zájmovým vzděláváním. Kritérium je pro nás věk, a protože se jedná o dospělé jedince, je to věková hranice 20-65 let. Jak již je patrné z výzkumných otázek, vybrali jsme dva výzkumné vzorky, účastníky zájmového vzdělávání ve dvou knihovnách, ve městě Vsetín a Valašské Klobouky, tedy ve velkém a menším městě. Průzkum jsme dělali v Masarykově veřejné knihovně Vsetín a v Městské knihovně ve Valašských Kloboukách. Obě dvě knihovny pořádají velké množství akcí, kurzů, zájmových kroužků pro dospělou populaci.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem našeho výzkumu bylo popsat současný stav. Zjistit, co motivuje dospělé jedince účastnit se zájmového vzdělávání a s jakými formami a metodami se účastníci zájmového vzdělávání dospělých setkali. Dále potom, jaké metody v zájmovém vzdělávání jsou pro dospělé jedince nejefektivnější a proč. Výsledky výzkumu z jedné a druhé knihovny jsme porovnali.

4.3 Etapy výzkumu a použité metody

Během výzkumu jsme použili etapu přípravnou, jejíž součástí byl předvýzkum, etapu realizační a poté jsme udělali analýzu výsledků výzkumu.

Přípravná etapa

Tato etapa výzkumu trvala od ledna 2019 do února 2019. Během tohoto období jsme použili literární metodu, čerpali z odborné literatury, která se zaměřuje na kvantitativní metody výzkumu. Formulovali jsme základní východiska výzkumu, mapovali jsme terén a v rámci těchto činností jsme si připravovali vhodné metody pro výzkum. Ve všech činnostech jsme se opírali o metodologickou literaturu. Vybrali jsme dvě instituce, ve kterých probíhá zájmové vzdělávání dospělých a požádali jsme o spolupráci. Po kladné odpovědi jsme začali připravovat vhodnou metodu pro náš výzkum.

Z metod pro kvantitativní výzkum jsme zvolili dotazník. Podle Gavory (2010) patří dotazník mezi jednu z nejčastěji používaných metod ve výzkumu. Používá se ve společenských vědách na hromadné a rychlé zjišťování faktů, názorů, postojů, preferencí, hodnot, motivů, potřeb, zájmů aj.

Výhody dotazníku:

- Velké množství respondentů za krátký čas.
- Anonymita respondenta.
- Dotazník se dá posílat, výzkumník nemusí být přítomný.
- V porovnání s interview čas na promyšlení odpovědí.
- Lehké vyhodnocení zejména uzavřených položek.

Nevýhody dotazníku jsou:

- Hrozba nižší návratnosti, hlavně u dotazníků bez vlastní účasti výzkumníka.
- Chybí kontrola, jestli dotazník vyplnil oslovený respondent.
- Když respondent nerozumí otázce, nemá se koho zeptat.
- Žádná flexibilita - otázky jsou dané předem.
- Omezená možnost odpovědi při uzavřených otázkách (Gavora, 2010).

Před samotným výzkumem následoval předvýzkum, kterým jsme chtěli ověřit srozumitelnost a funkčnost metody.

Realizační etapa

Realizační etapu jsme uskutečnili během měsíce března 2019. Formu dotazníků jsme zvolili tištěnou. Dotazníky jsme distribuovali osobně do obou knihoven, do Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně a do Městské knihovny ve Valašských Kloboukách. Protože jsme během přípravné etapy zjišťovali, jaké formy a metody zájmového vzdělávání se ve vybraných institucích provozují, při sestavování dotazníku jsme se zaměřili právě na tyto metody. S rozdělením dotazníků mezi účastníky nám pomáhala Mgr. Kateřina Janošková, která má na starosti projekty a vzdělávání v Masarykově veřejné knihovně a paní Jana Dorňáková, vedoucí Městské knihovny Valašské Klobouky.

Dotazník obsahoval 16 otázek, 12 uzavřených a 4 kombinované. V některých otázkách bylo možno zakroužkovat více odpovědí. V případě možnosti doplnění otázky, zde byl prostor pro doplnění. Otázky byly zaměřené na vybrané formy a metody zájmového vzdělávání dospělých (teoretické, praktické, teoreticko-praktické), které se organizují v obou knihovnách. V otázce první jsme zjišťovali, zda se respondenti účastní zájmového vzdělávání pravidelně nebo je to jejich první zkušenost. Ve druhé a třetí otázce nás zajímalo, jakou mají respondenti motivaci pro to, aby se účastnili, zájmového vzdělávání dospělých a co je pro respondenty důležité, když se rozhodují, zda se vzdělávací akce účastní. V otázce 4 jsme zjišťovali, s jakou formou zájmového vzdělávání (kurz, zájmový kroužek, praktický workshop) se dospělí respondenti setkali. Otázky 5, 6, 7, 8 a 9 se zaměřovaly na metody v zájmovém vzdělávání dospělých (přednáška klasická, přednáška s diskuzí, cvičení, seminář, beseda, animace, hra, exkurze, tematický večer), jejich efektivitu a důvody, proč jsou právě tyto zvolené metody pro respondenty efektivní. V otázce 10 jsme se zaměřili na formu v zájmovém vzdělávání, a to kurz a následně na nejefektivnější praktické metody (přednáška klasická, přednáška s diskuzí, cvičení, seminář, diskuze), které se kurzu týkají. V otázce 11 jsme zjišťovali, zda se respondenti účastnili nějakého praktického workshopu a následně nejefektivnější vybranou teoreticko-praktickou metodu uplatňovanou při této formě zájmového vzdělávání (diskuzní metoda, projektová metoda, programová výuka, kombinace metod). V otázce 12 jsme se zaměřili na to, která z metod v zájmovém vzdělávání je pro dospělé respondenty nejefektivnější k získání nebo prohlubování znalostí, vědomostí a dovedností. V otázce 13 jsme zkoumali, která z vybraných metod je nejefektivnější a vytváří prostor pro kreativitu a fantazii účastníků. Otázky 14, 15 a 16 se zaměřily na efekt vlastní aktivity

účastníků při zájmovém vzdělávání, na osobnost lektora a dostačující nabídku organizovaných akcí ve zkoumaných institucích.

Sběr empirického materiálu se uskutečnil na konci měsíce března 2019. Z počtu 90 distribuovaných dotazníků se nám vrátilo 76 vyplněných dotazníků.

Etapa analýzy a interpretace výsledků

V tabulkovém procesoru MS Excel jsme vytvořili tabulku pro utřídění dat z dotazníků. Provedli jsme převedení získaných dat z dotazníků do tabulky, zpracovali grafy a tabulky ke každé otázce z dotazníku. Každou zodpovězenou otázku z dotazníku jsme osobně okomentovali. Následně jsme vytvořili hypotézy ke každé výzkumné otázce, hypotézu potvrdili nebo zamítli a vytvořili komentář ke každé otázce.

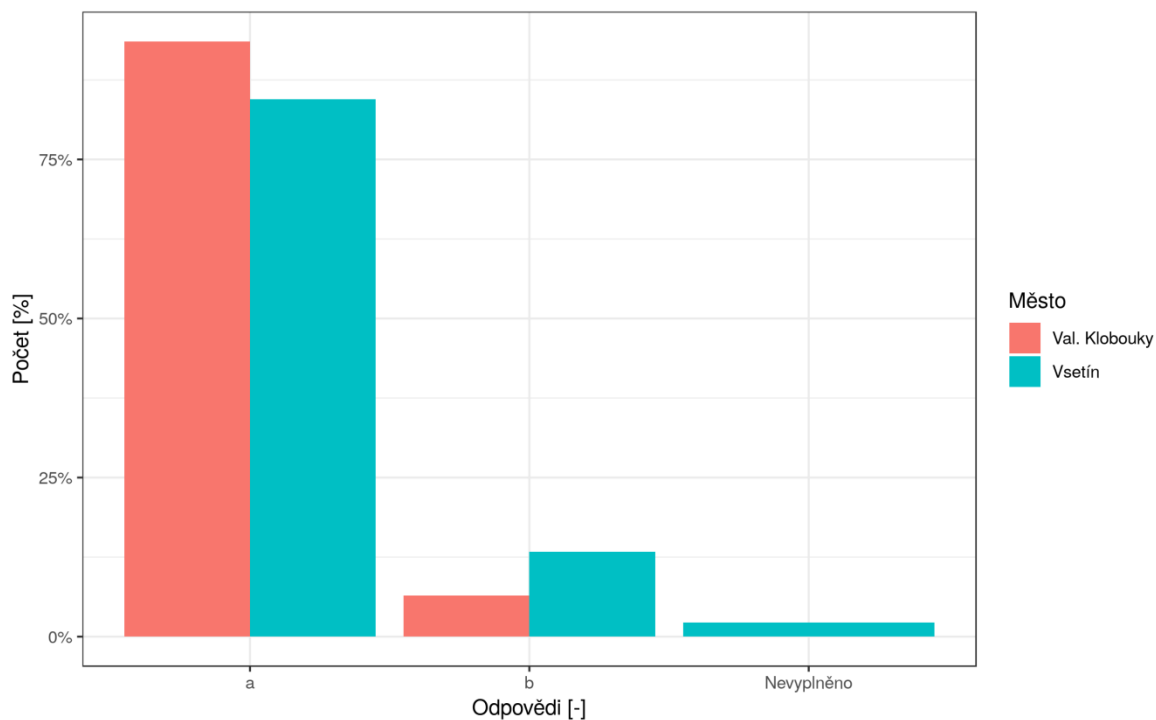
5 INTERPRETACE VÝZKUMNÝCH ZJIŠTĚNÍ

V této kapitole se zabýváme interpretací nasbíraných dat. Data jsou uspořádána podle otázek v dotazníku, ke každé otázce jsme přiřadili graf, tabulku a osobní hodnocení autorky.

5.1 Analýza získaných dat

1. Jste pravidelným účastníkem zájmového vzdělávání dospělých (kulturních, vzdělávacích akcí, kurzů)?

Graf č. 1: Účast v zájmovém vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 1: Účast v zájmovém vzdělávání dospělých

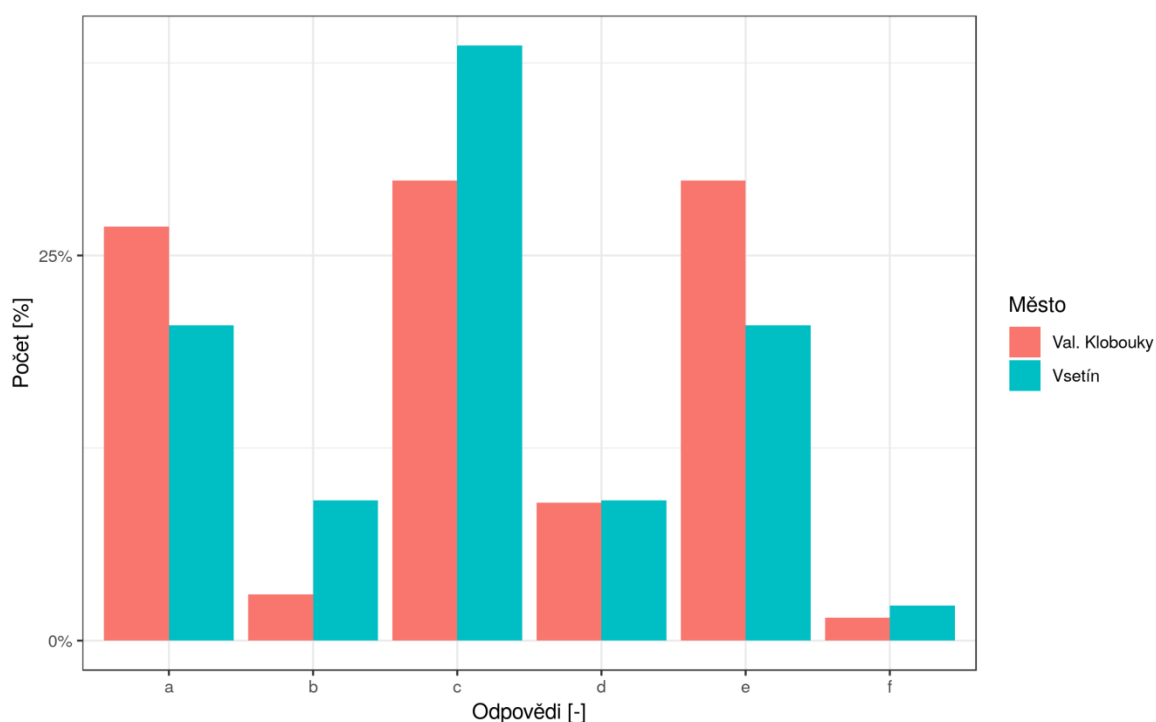
Jste pravidelným účastníkem zájmového vzdělávání dospělých?		
odpověď	n	Počet [%]
a) ano, účastním se pravidelně	67	88,2
b) ne, je to moje první zkušenost	8	10,5
nevyplněno	1	1,3
Celkem	76	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Zodpovězení první otázky v dotazníku nám ukazuje, že velká většina dotázaných dospělých respondentů (88,2 %) se zájmového vzdělávání, ať už se jedná o kulturní, vzdělávací akce nebo kurzy, účastní pravidelně. Téměř shodně odpověděli účastníci knihovny ve Vsetíně i ve Valašských Kloboukách. Protože se dělal výzkum v knihovnách a ty dříve sloužily jenom jako organizace pro půjčování knih, je z výzkumu zřejmé, že dospělí jedinci chodí do těchto institucí i za účelem zájmového vzdělávání. Zde bychom znovu připomněli dobrovolnost účastnit se těchto akcí. Tím, že si každý vybere aktivitu podle vlastních představ, naplňuje tím funkci neformálního edukačního vzdělávání.

2. Co je pro Vás motivace účastnit se akcí zájmového vzdělávání?

Graf č. 2: Motivace k účasti na zájmovém vzdělávání

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 2: Motivace k účasti na zájmovém vzdělávání

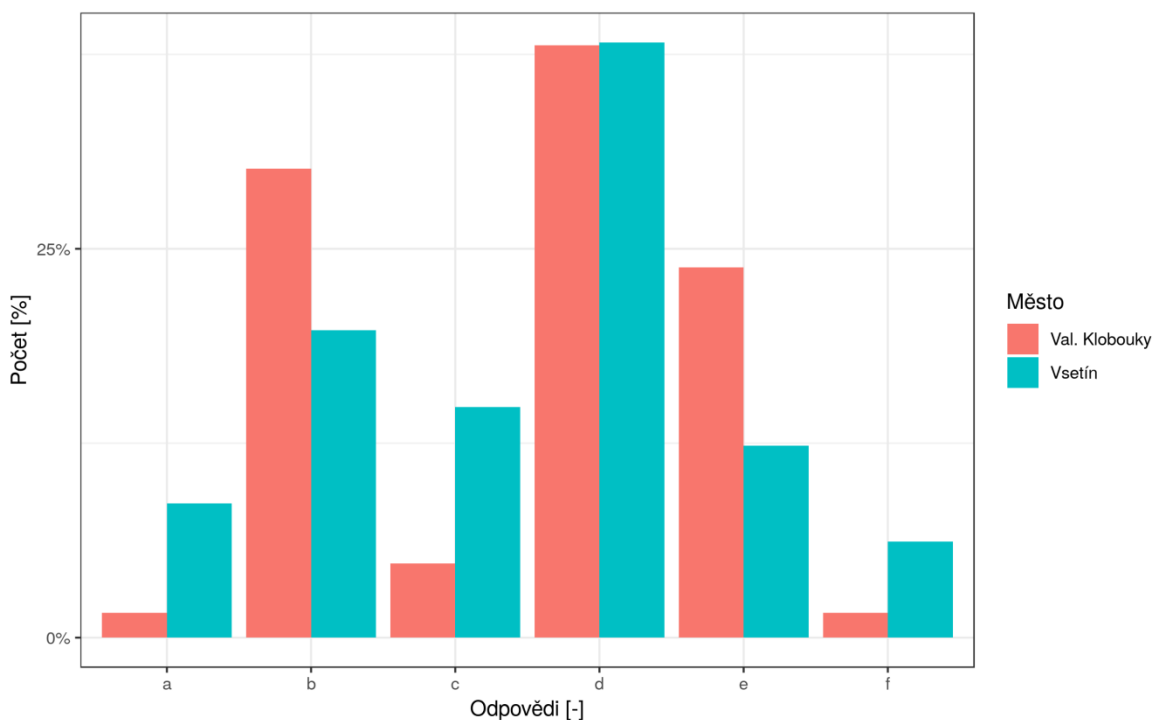
Co je pro Vás motivace účastnit se akcí zájmového vzdělávání?		
odpověď	n	Počet [%]
c) rozšiřování znalostí, vědomostí, dovedností	54	34,9
e) setkání s novými lidmi, nové kontakty	38	24,5
a) smysluplné trávení volného času	36	23,2
d) seberealizace ve volném čase	14	9,0
b) lepší orientace ve světě a společnosti	10	6,5
f) potřebuji tyto ke svému kariérnímu růstu	3	1,9
Celkem	155	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Otázka motivace je v zájmovém vzdělávání velmi důležitá. S motivací jsou spojeny další dva charakteristické pojmy pro zájmové vzdělávání dospělých, a to je potřeba a zájem. Nejvíce dospělých respondentů (34,9 %) se shodlo v tom, že největší motivací pro účast na některé akci zájmového vzdělávání, je pro ně rozšiřování znalostí, vědomostí a dovedností. Mají tedy potřebu se vzdělávat, což potvrzuje fakt, že zájmové vzdělávání tvoří v dnešní době významnou součást celoživotního učení. Jako druhou možnost označili respondenti setkání s novými lidmi, nové kontakty (24,5 %). Tuto možnost volili více respondenti z Valašských Klobouk, protože v menším městě není tolik kulturního vyžití a možností se setkávat s novými lidmi než ve městě velkém.

3. Co je pro Vás důležité, když se rozhodujete, zda se vzdělávací akce zúčastníte?

Graf č. 3: Důvod účasti na vzdělávací akci

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 3: Důvod účasti na vzdělávací akci

Co je pro Vás důležité, když se rozhodujete, zda se vzdělávací akce zúčastníte?		
odpověď	n	Počet [%]
d) obsah a forma vzdělávací akce	55	38,2
b) dostupnost z bydliště	35	24,3
e) metoda vzdělávací akce (přednáška, hra, exkurze)	25	17,4
c) oblíbenost instituce, která akci pořádá	15	10,4
a) cena akce, kurzu	8	5,5
f) cíl vzdělávací akce	6	4,2
Celkem	144	100

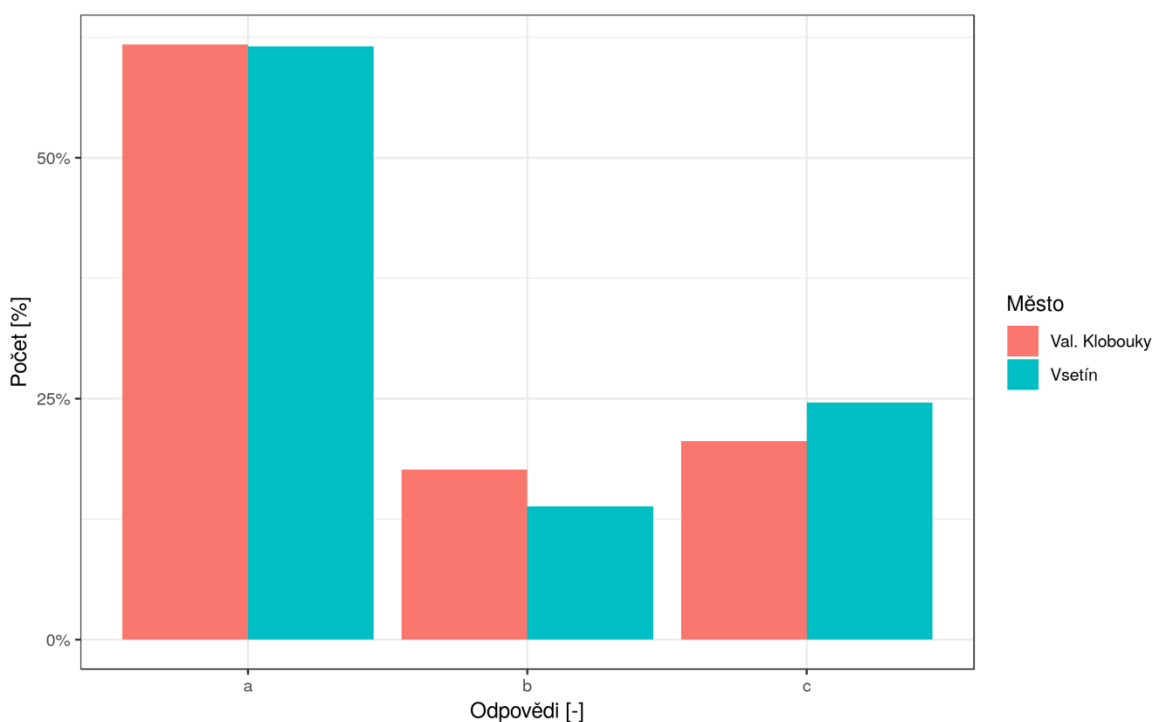
Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Když se měli dospělí respondenti rozhodnout, co je pro ně důležité při volbě vzdělávací akce, nejvíce dospělých respondentů (38,2 %) zvolilo obsah a formu vzdělávací akce. V této odpovědi se shodli respondenti ze Vsetína i z Valašských Klobouk. V teoretické části práce jsme se zabývali obsahem i formou zájmového vzdělávání dospělých. Základ pro stanovení obsahu tvoří rozmanitost lidských zájmů. To potvrzuje i odpověď v tomto

dotazníku. Podle zájmu o určitou oblast si dospělý jedinec volí vzdělávací akci. Co se týká forem, je to způsob organizace určitého procesu. I zde si dospělý jedinec volí vzdělávací akci podle toho, jaká forma mu vyhovuje. Můžeme zde vzít v potaz například časové hledisko, počet účastníků akce, frekvenci, způsob organizace.

4. S jakou formu zájmového vzdělávání jste se setkali?

Graf č. 4: Forma zájmového vzdělávání

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 4: Forma zájmového vzdělávání

S jakou formou zájmového vzdělávání jste se setkali?		
odpověď	n	Počet [%]
a) kurz	61	61,6
c) praktický workshop	23	23,2
b) zájmový kroužek	15	15,2
Celkem	99	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

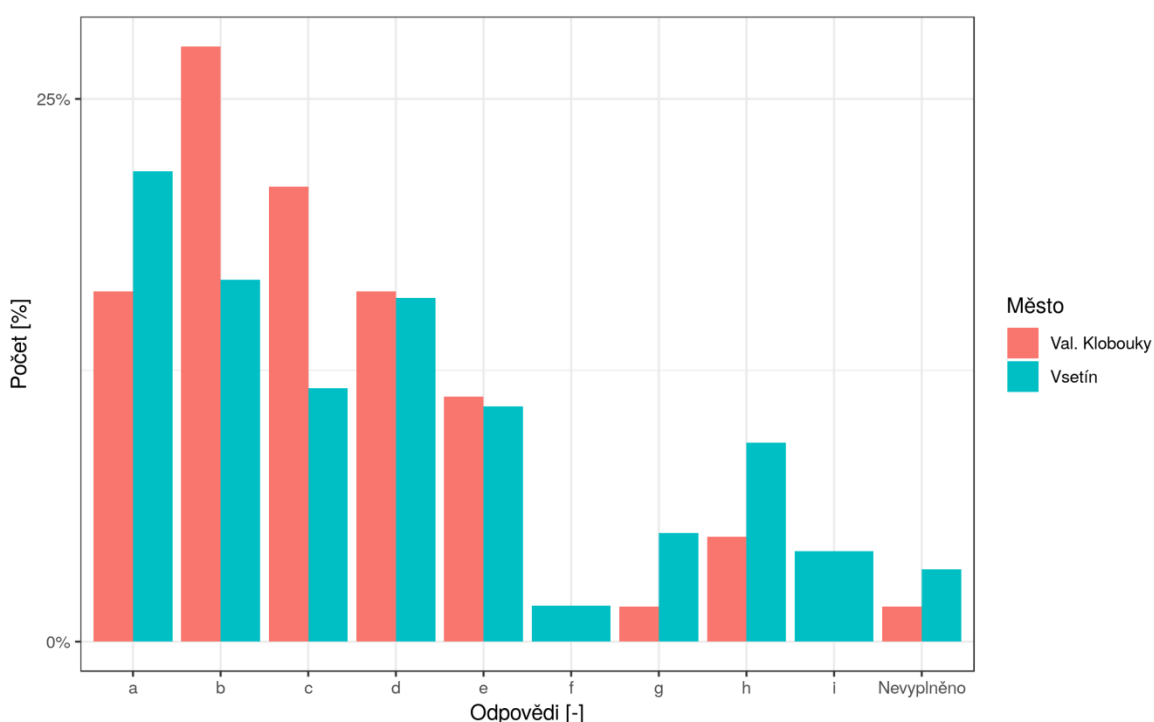
V této otázce jsme u dospělých respondentů zjišťovali, s jakou formou zájmového vzdělávání se setkali. Vybrali jsme záměrně tři formy zájmového vzdělávání, které

provozují obě knihovny. Nejvíce dospělých respondentů (61,6 %) se setkala s formou kurzu, protože kurzy probíhají v hojně míře v obou knihovnách. Kurz má většinou ustálený okruh účastníků, což patří k jeho typickým znakům. Má pevně stanoven rámec učebního plánu. Dle našeho názoru jsou právě tyto důvody, proč je kurz nejvíce preferovaný.

5. S jakými metodami v zájmovém vzdělávání dospělých, kurzu jste se setkali?

Graf č. 5: Metody v zájmovém vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 5: Metody v zájmovém vzdělávání dospělých

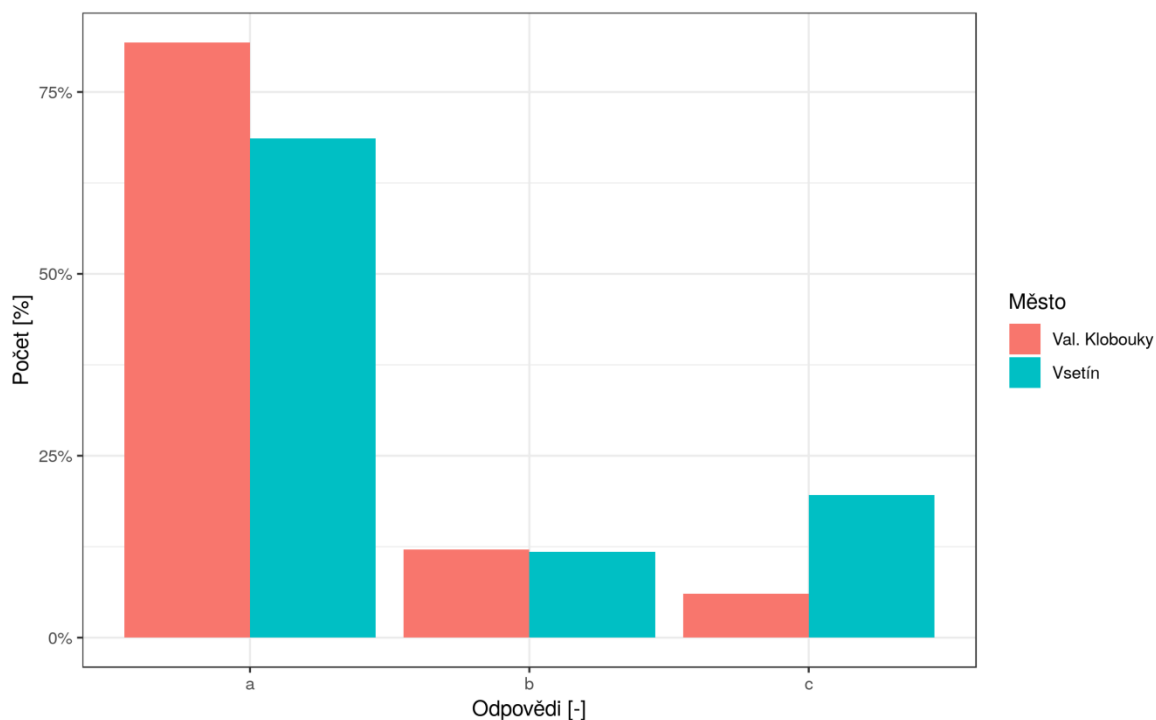
S jakými metodami v zájmovém vzdělávání dospělých, kurzu jste se setkali?		
odpověď	n	Počet [%]
b) přednáška s diskuzí	37	20,3
a) přednáška klasická	36	19,8
d) seminář	29	15,9
c) cvičení	27	14,8
e) beseda	20	10,9
h) exkurze	14	7,7
g) hra	7	3,9
i) tematický večer	5	2,8
f) animace	2	1,1
nevyplněno	5	2,8
Celkem	182	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

V této otázce jsme zjišťovali, s jakou metodou se dospělí respondenti setkali nejčastěji. Vybrali jsme jenom takové metody, které se používají při zájmovém vzdělávání v obou knihovnách. Z grafu a tabulky je patrné, že nejvíce respondentů (20,3 %) se shodlo v názoru, že je to přednáška s diskuzí. Hned za ní skončila přednáška klasická (19,8 %).

6. Která z těchto 3 metod je podle Vás v zájmovém vzdělávání nejefektivnější?

Graf č. 6: Nejefektivnější metoda v zájmovém vzdělávání

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 6: Nejefektivnější metoda v zájmovém vzdělávání

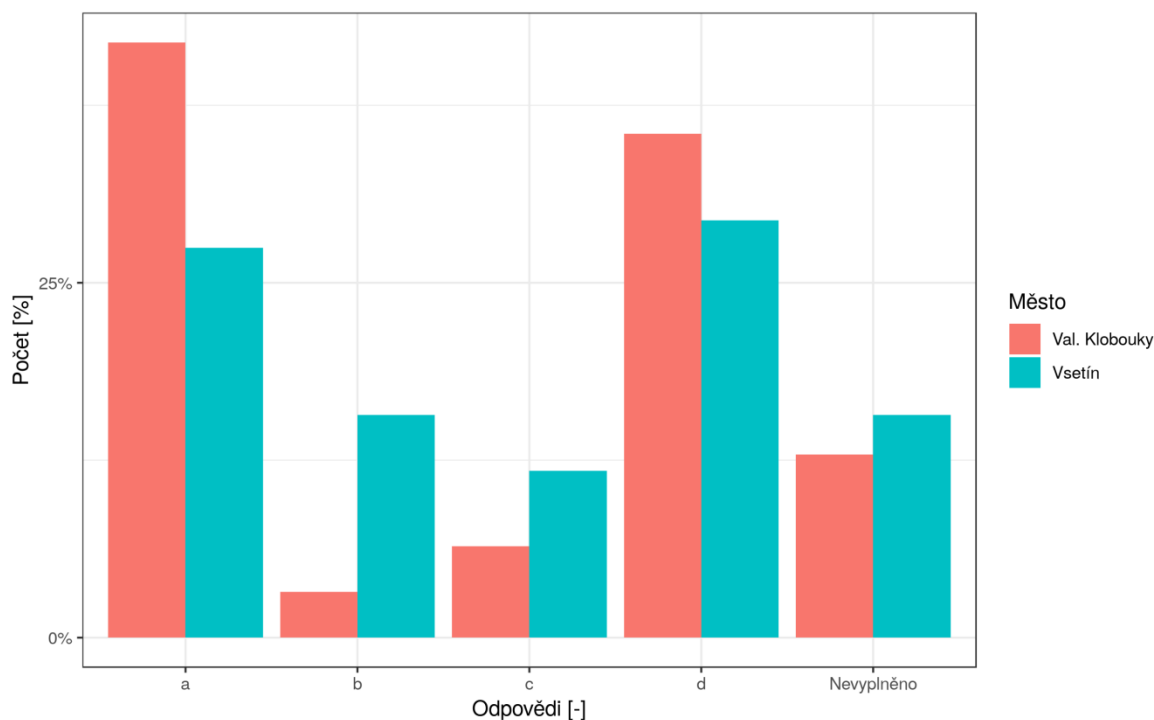
Která z těchto 3 metod je podle Vás v zájmovém vzdělávání nejefektivnější?		
odpověď	n	Počet [%]
a) přednáška, přednáška s diskuzí	62	73,8
c) exkurze	12	14,3
b) hra	10	11,9
Celkem	84	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Efektivita metod je stěžejní téma pro naši práci. Z metod jsme vybrali tři, které se využívají v obou knihovnách, kde jsme dělali výzkum. Z těchto vybraných metod si většina dospělých respondentů vybrala přednášku, přednášku s diskuzí (73,8 %). Přednáška se zabývá určitým tématem, který si dospělý jedinec vybere a často potom následuje diskuze o daném tématu.

7. Pokud jste zvolili přednášku, proč je podle Vás nejefektivnější?

Graf č. 7: Důvod volby přednášky jako nejefektivnější metody

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 7: Důvod volby přednášky jako nejefektivnější metody

Pokud jste zvolili přednášku, proč je nejefektivnější?		
odpověď	n	Počet [%]
a) předání informací v krátkém čase	27	32,9
d) možnost propojení přednášky s diskuzí	26	31,7
b) téma je aktuální	9	11,0
c) informace jsou snadné a zapamatovatelné	8	9,8
nevyplněno	12	14,6
Celkem	82	100

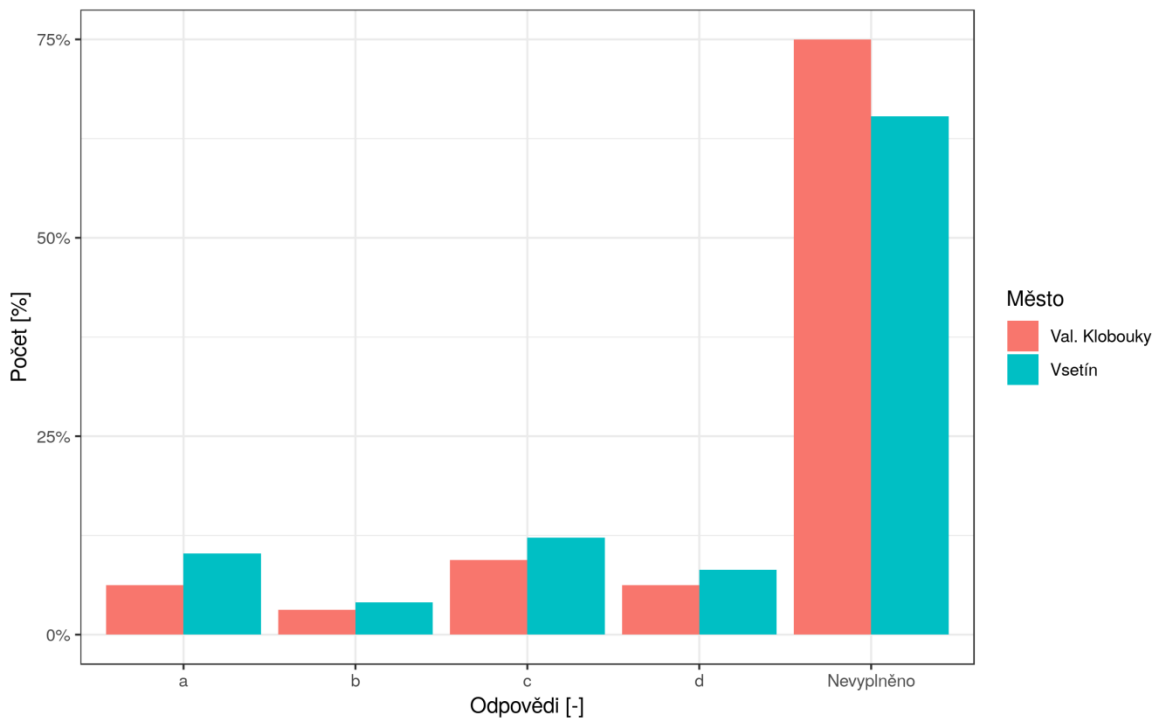
Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Dospělí respondenti, kteří si zvolili přednášku jako nejefektivnější metodu, uvedli důvod této volby, a tím je předání informací v krátkém čase. Tuto variantu uvedlo 32,9 % respondentů. Přednáška je jednou z nejvíce užívaných metod v zájmovém vzdělávání dospělých. Nejefektivnější metodou pro dospělé jedince je podle nás proto, že v dnešní

uspěchané době chce člověk získat co nejvíce potřebných informací v co nejkratším čase. Zvolené téma se prostřednictvím přednášky vysvětlí většímu počtu účastníků vzdělávání.

8. Pokud jste zvolili hru, proč je podle Vás nejefektivnější?

Graf č. 8: Důvod volby hry jako nejefektivnější metody

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 8: Důvod volby hry jako nejefektivnější metody

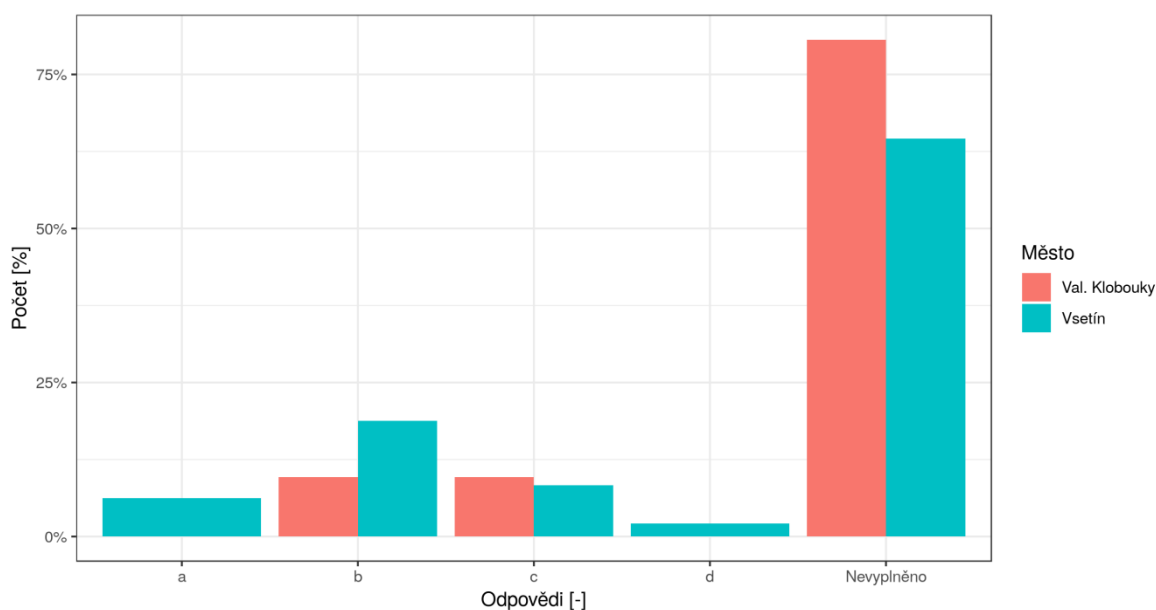
Pokud jste zvolili hru, proč je podle Vás nejefektivnější?		
odpověď	n	Počet [%]
c) osobnostní prožitek situací	9	11,1
a) uvolněná atmosféra	7	8,64
d) vlastní aktivita	6	7,4
b) jasné zadání	3	3,70
nevyplněno	56	69,2
Celkem	81	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Hru jako nejefektivnější metodu zvolilo méně dospělých respondentů, protože se tato metoda nepoužívá v instituci knihovny příliš často. Důvodem, proč hru zvolili, byl osobnostní prožitek situací (11,1 %) respondentů.

9. Pokud jste zvolili exkurzi, proč je podle Vás nejefektivnější?

Graf č. 9: Důvod volby exkurze jako nejefektivnější metody

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 9: Důvod volby exkurze jako nejefektivnější metody

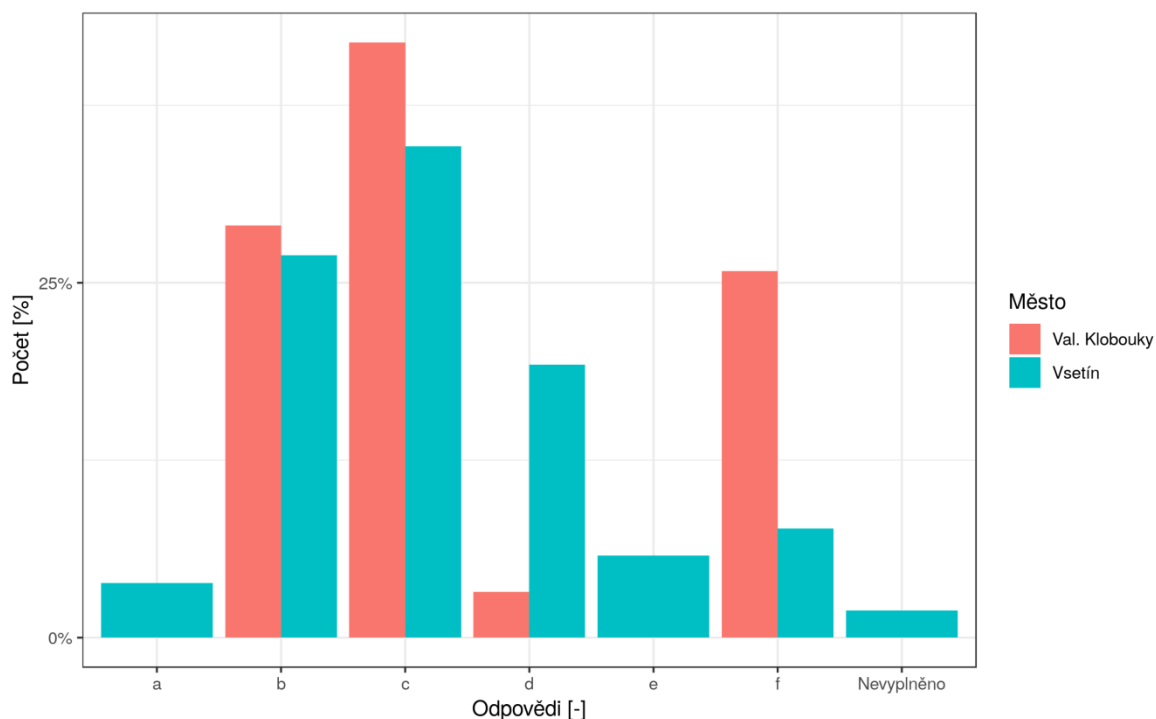
Pokud jste zvolili exkurzi, proč je podle Vás nejefektivnější?		
odpověď	n	Počet [%]
b) názornost a úzká provázanost s praxí	12	15,2
c) získání nových poznatků prostřednictvím kolektivní prohlídky	7	8,9
a) organizovaná metoda	3	3,8
d) možnost vlastní aktivity	1	1,2
nevyplněno	56	70,9
Celkem	79	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Názornost a úzká provázanost s praxí je důležitá pro dospělé respondenty, kteří si vybrali exkurzi (15,2 %).

10. Pokud se účastníte nějakého kurzu (jazykový, počítačový, kurz trénování paměti...), jaká metoda je pro Vás nejefektivnější?

Graf č. 10: Nejefektivnější metoda pro účastíky kurzu

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 10: Nejefektivnější metoda pro účastníky kurzu

Pokud se účastníte nějakého kurzu (jazykový, počítačový, kurz trénování paměti...), jaká metoda je pro Vás nejefektivnější?		
odpověď	n	Počet [%]
c) cvičení	31	37,4
b) přednáška s diskuzí	23	27,7
f) neúčastním se	12	14,5
d) seminář	11	13,2
e) diskuze	3	3,6
a) přednáška klasická	2	2,4
nevyplněno	1	1,2
Celkem	83	100

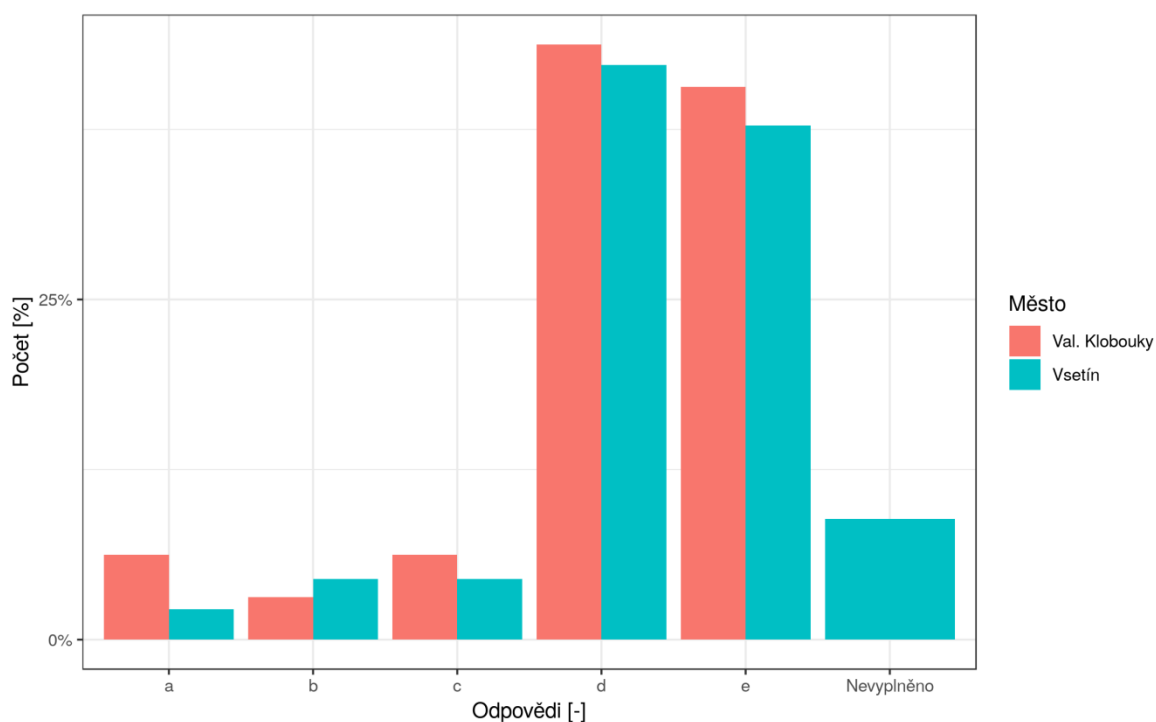
Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Protože kurz je velmi oblíbenou formou v zájmovém vzdělávání dospělých, zajímalo nás, jaká metoda je nejefektivnější právě pro účastníky kurzu. V této otázce volilo nejvíce

dospělých respondentů cvičení (37,4 %). Slouží k opakování přednášky, probrání praktických příkladů a je také kontrolou znalosti účastníků. Hned za kurzem je nejefektivnější metodou podle účastníků kurzu přednáška s diskuzí (27,7 %).

11. Pokud se účastníte nějakého praktického workshopu, jaká metoda je pro Vás nejefektivnější?

Graf č. 11: Nejefektivnější metoda pro účastníky praktického workshopu

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 11: Nejefektivnější metoda pro účastníky praktického workshopu

Pokud se účastníte nějakého praktického workshopu, jaká metoda je pro Vás nejefektivnější?		
odpověď	n	Počet [%]
d) kombinace metod	33	42,9
e) neúčastním se	30	38,9
c) programová výuka	4	5,2
a) diskuzní metoda	3	3,9
b) projektová metoda	3	3,9
nevyplněno	4	5,2
Celkem	77	100

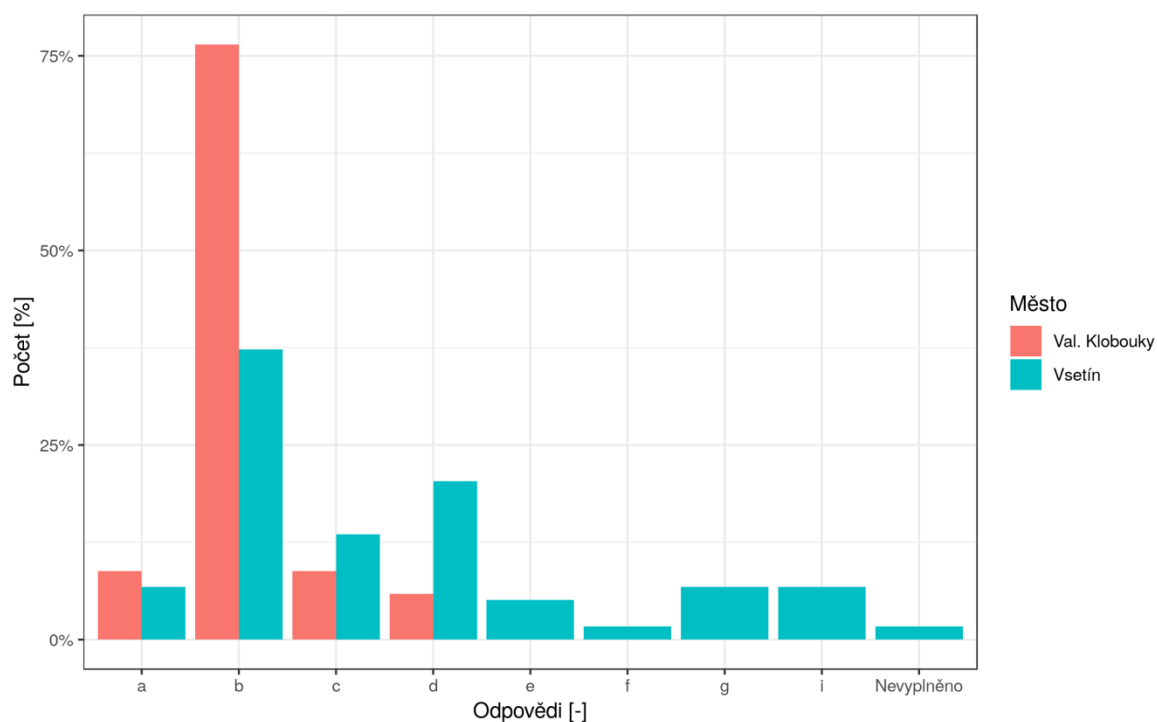
Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Pro účastníky praktického workshopu je nejefektivnější kombinace metod, to znamená kombinace metody diskuzní, projektové a programové. Kombinaci metod zvolilo 42,9 % respondentů.

12. Která z těchto metod je podle Vás nejefektivnější k získání nebo prohlubování znalostí, vědomostí, dovedností?

Graf č. 12: Nejefektivnější metoda získávání znalostí

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab č. 12: Nejefektivnější metoda pro získávání znalostí

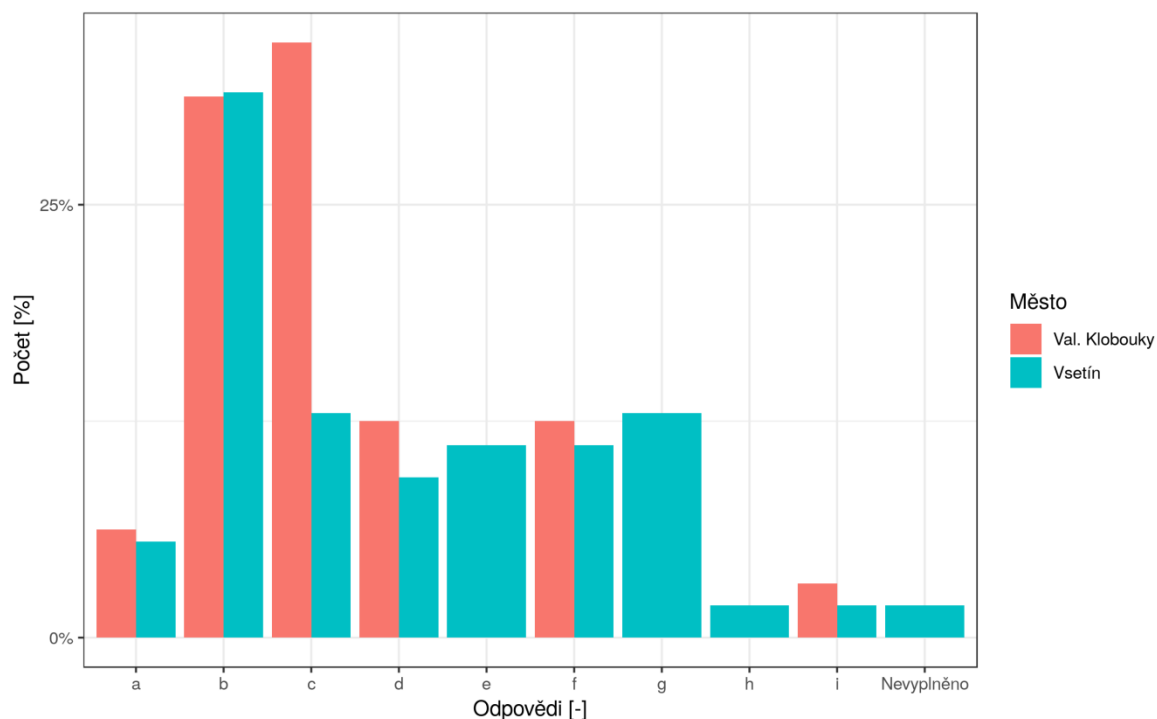
Která z těchto metod je podle Vás nejefektivnější k získání nebo prohlubování znalostí, vědomostí, dovedností?		
odpověď	n	Počet [%]
b) přednáška s diskuzí	48	51,6
d) seminář	14	15,1
c) cvičení	11	11,8
a) přednáška klasická	7	7,5
g) exkurze	4	4,3
i) tematický večer	4	4,3
e) beseda	3	3,2
f) hra	1	1,1
nevyplněno	1	1,1
Celkem	93	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Nejefektivnější metodou pro získávání nových znalostí, vědomostí a dovedností je pro dospělé respondenty přednáška s diskuzí (51,6 %). Shodně si tuto metodu zvolili účastníci zájmového vzdělávání ze Vsetína i z Valašských Klobouk.

13. Která z těchto metod je podle Vás nejefektivnější a vytváří prostor pro Vaši kreativitu a fantazii?

Graf č. 13: Nejefektivnější metoda pro kreativitu a fantazii

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 13: Nejefektivnější metoda pro kreativitu a fantazii

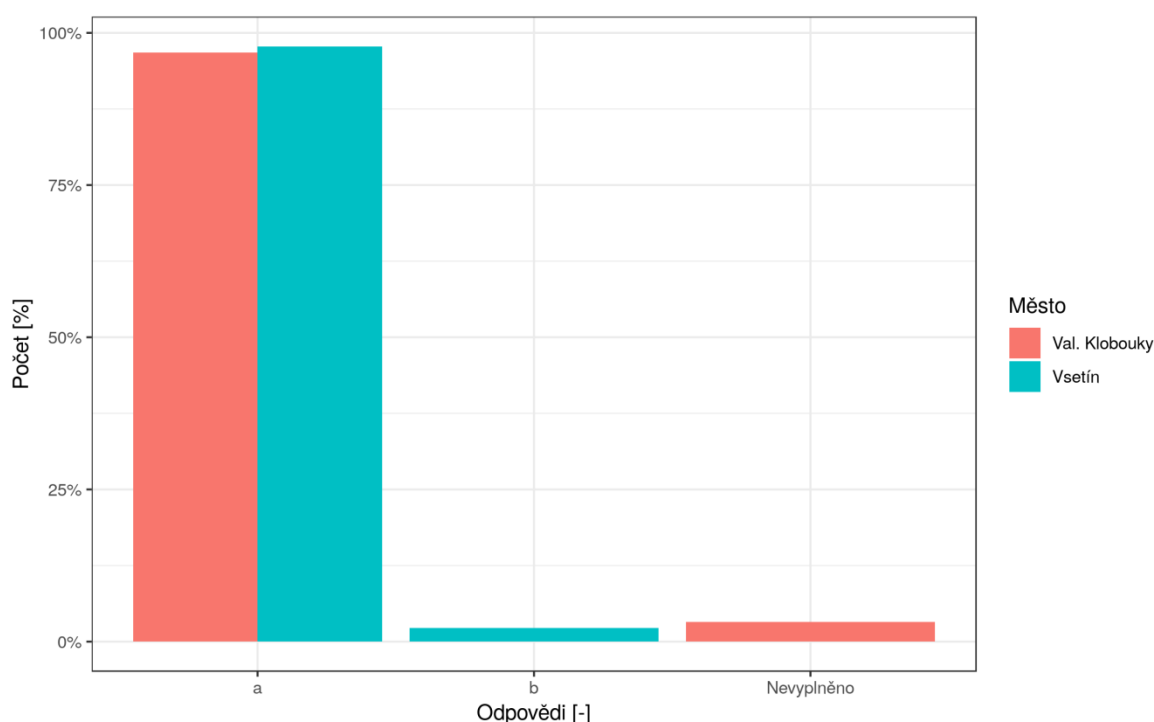
Která z těchto metod je podle Vás nejefektivnější a vytváří prostor pro Vaši kreativitu a fantazii?		
odpověď	n	Počet [%]
b) přednáška s diskuzí	27	31,4
c) cvičení	18	20,9
f) hra	10	11,6
d) seminář	9	10,5
g) exkurze	7	8,1
e) beseda	6	7,0
a) přednáška klasická	5	5,8
i) tematický večer	2	2,3
h) animace	1	1,2
nevyplněno	1	1,2
Celkem	86	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Pro rozvoj fantazie a možnost kreativity je nejeftektivnější také přednáška s diskuzí. Tuto možnost zvolilo 31,4 % z celkového počtu dospělých respondentů. Tady se však ukazují rozdíly mezi respondenty ze Vsetína a z Valašských Klobouk. Respondenti z Valašských Klobouk volili cvičení, které je v celkovém počtu na druhém místě v efektivitě (20,9 %).

14. Ulehčuje vlastní aktivita v rámci zájmového vzdělávání zapamatování si nových poznatků?

Graf č. 14: Vlastní aktivita v zájmovém vzdělávání dospělých

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 14: Vlastní aktivita v zájmovém vzdělávání dospělých

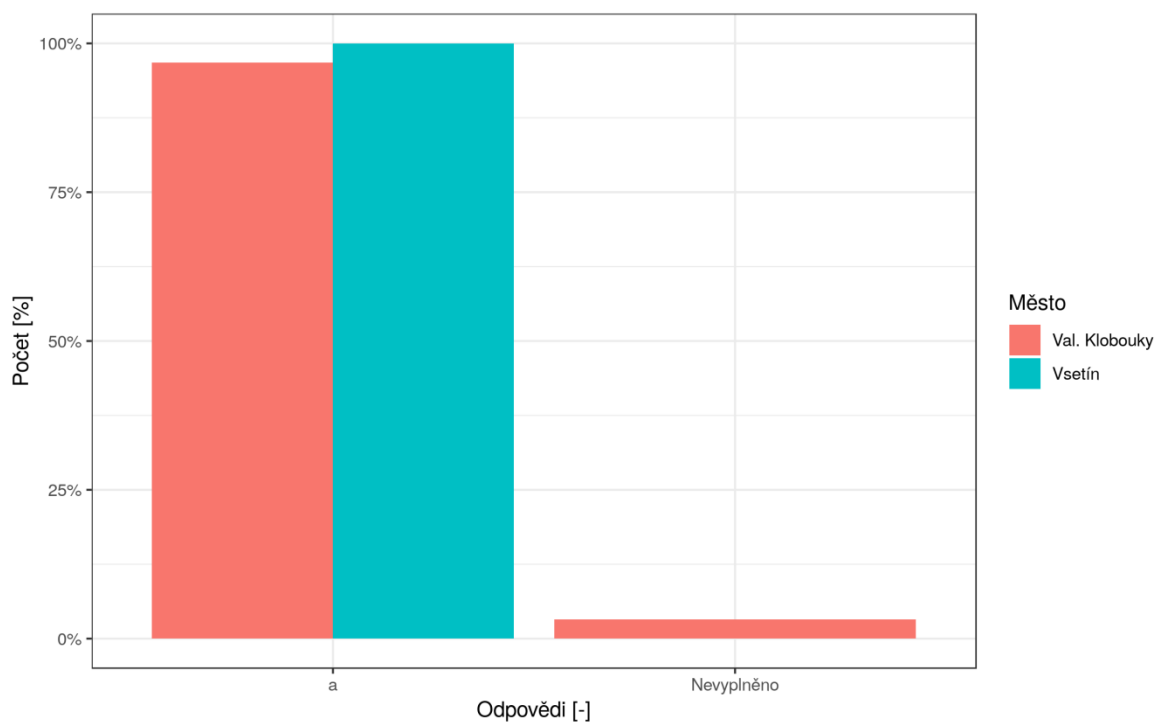
Ulehčuje vlastní aktivita v rámci zájmového vzdělávání zapamatování si nových poznatků?		
odpověď	n	Počet [%]
a) ano, ulehčuje	74	97,4
b) ne, neulehčuje	1	1,3
nevyplněno	1	1,3
Celkem	76	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Vlastní aktivita jednoznačně ulehčuje zapamatování si nových poznatků v zájmovém vzdělávání dospělých. Tuto možnost zvolilo 97,4 % dotazovaných respondentů.

15. Je pro Vás důležitá osobnost lektora?

Graf č. 15: Důležitost lektora

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 15: Důležitost lektora

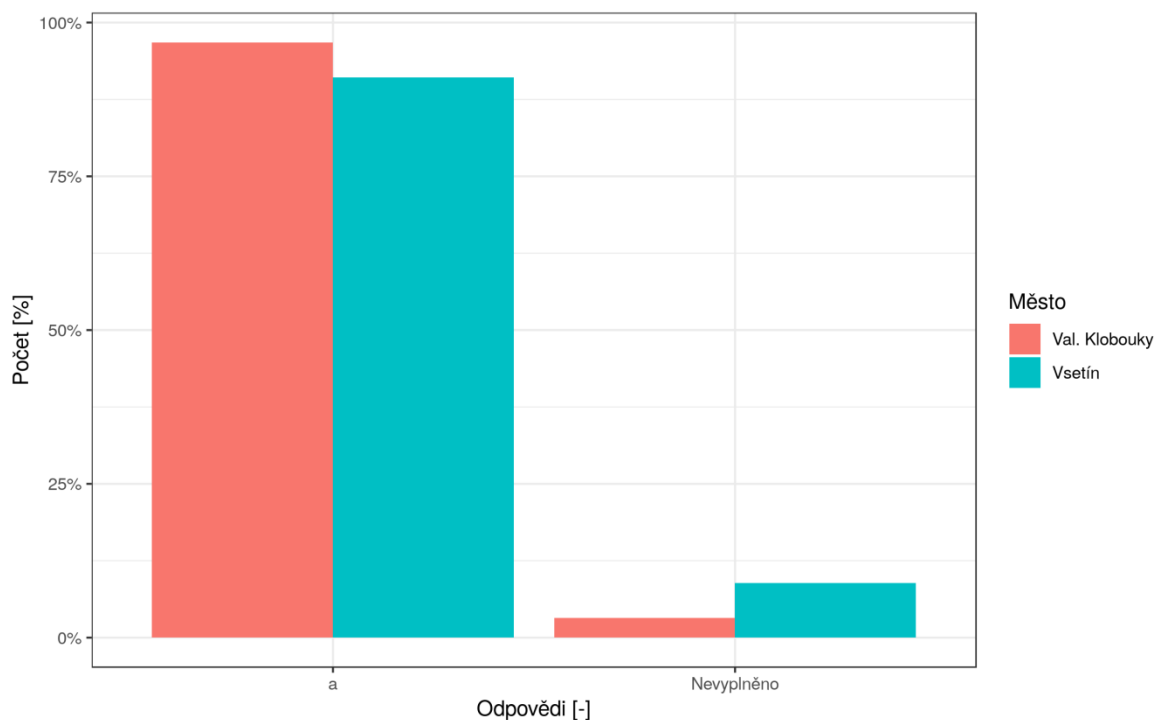
Je pro Vás důležitá osobnost lektora?		
odpověď	n	Počet [%]
a) ano	75	98,7
nevyplněno	1	1,3
Celkem	76	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Osobnost lektora v zájmovém vzdělávání dospělých je důležitá pro 98,7 % respondentů, což je většina.

16. Je pro Vás nabídka organizovaných akcí v této instituci dostačující?

Graf č. 16: Dostačující nabídka organizovaných akcí

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Tab. č. 16: Dostačující nabídka organizovaných akcí

Je pro Vás nabídka organizovaných akcí v této instituci dostačující?		
odpověď	n	Počet [%]
ano, nabídka je dostačující	71	93,4
nevyplněno	5	6,6
Celkem	76	100

Zdroj: vlastní výzkumné šetření

Velmi dobrou zprávou pro instituce, ve kterých jsme výzkum prováděli je, že nabídka organizovaných akcí je pro účastníky zájmového vzdělávání dostačující. Shodli se v tom respondenti ze Vsetína i z Valašských Klobouk (93,4 %).

5.2 Verifikace hypotéz

1. Co je největší motivace pro dospělé respondenty ze Vsetína a pro respondenty z Valašských Klobouk, pro to, aby se účastnili zájmového vzdělávání?

H_0 : Respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

H_A : Respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

Wilcoxonův test

$V = 2.5$, $p\text{-value} = 0.2228$

Na základě výsledků Wilcoxonova testu nemáme dostatek důkazů, na hladině významnosti 5 %, pro zamítnutí nulové hypotézy. Budeme tedy dále v textu předpokládat, že respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk.

Respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk se shodli v tom, že největší motivace pro to, aby se účastnili zájmového vzdělávání je rozšiřování znalostí, vědomostí a dovedností.

2. S jakou metodou se dospělí respondenti setkali nejčastěji v knihovně ve Vsetíně a s jakou v knihovně ve Valašských Kloboukách?

H_0 : Respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

H_A : Respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

Wilcoxonův test

$V = 0$, $p\text{-value} = 0.009091$

Na základě výsledků Wilcoxonova testu máme dostatek důkazů, na hladině významnosti 5 %, pro zamítnutí nulové hypotézy. Budeme tedy dále v textu předpokládat, že respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk.

Respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk se neshodli. Ve Valašských Kloboukách se nejčastěji setkali s přednáškou s diskuzí a ve Vsetíně s klasickou přednáškou. Nehodnotí stejně.

3. Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na nejefektivnější metodu v zájmovém vzdělávání dospělých?

H_0 : Respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

H_A : Respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

Wilcoxonův test

$V = 0$, p-value = 0.1736

Na základě výsledků Wilcoxonova testu nemáme dostatek důkazů, na hladině významnosti 5 %, pro zamítnutí nulové hypotézy. Budeme tedy dále v textu předpokládat, že respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk.

Ve třetí výzkumné otázce se respondenti shodli v tom, že nejefektivnější metodou v zájmovém vzdělávání dospělých je pro ně přednáška s diskuzí.

4. Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na důvod výběru přednášky jako nejefektivnější metody?

H_0 : Respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

H_A : Respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

Wilcoxonův test

$V = 0$, p-value = 0.09751

Na základě výsledků Wilcoxonova testu nemáme dostatek důkazů, na hladině významnosti 5 %, pro zamítnutí nulové hypotézy. Budeme tedy dále v textu předpokládat, že respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk.

Respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk zvolili stejný důvod, proč je pro ně přednáška nejefektivnější z vybraných metod.

5. Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na to, která z metod je nejefektivnější z hlediska získání nebo prohlubování znalostí, dovedností a vědomostí?

H_0 : Respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

H_A : Respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

Wilcoxonův test

$V = 5$, $p\text{-value} = 0.07821$

Na základě výsledků Wilcoxonova testu nemáme dostatek důkazů, na hladině významnosti 5 %, pro zamítnutí nulové hypotézy. Budeme tedy dále v textu předpokládat, že respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk.

Dospělí respondenti ze Vsetína se shodli s respondenty z Valašských Klobouk v tom, že z hlediska prohlubování znalostí, dovedností a vědomostí je nejefektivnější metodou přednáška s diskuzí.

6. Mají dospělí respondenti ze Vsetína a z Valašských Klobouk stejný názor na to, která z metod je nejefektivnější a vytváří prostor pro jejich kreativitu a fantazii?

H_0 : Respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

H_A : Respondenti ze Vsetína nehodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk

Wilcoxonův test

$V = 5$, $p\text{-value} = 0.07821$

Na základě výsledků Wilcoxonova testu nemáme dostatek důkazů, na hladině významnosti 5 %, pro zamítnutí nulové hypotézy. Budeme tedy dále v textu předpokládat, že respondenti ze Vsetína hodnotí stejně jako respondenti z Valašských Klobouk.

Prostor pro kreativitu dospělých respondentů má přednáška s diskuzí. Na tomto se shodli respondenti ze Vsetína i z Valašských Klobouk.

5.3 Shrnutí a diskuze

Celý náš výzkum směřoval ke zjištění, jestli se dospělí respondenti účastní zájmového vzdělávání. Pokud ano, zda jsou pravidelnými účastníky těchto akcí či kurzů. Zajímala nás motivace účastnit se zájmového vzdělávání a co je důležité, když se dospělí respondenti rozhodují, jakou akci zájmového vzdělávání navštíví. Většina dotazníkových otázek směřovala k průzkumu, která metoda je pro účastníky zájmového vzdělávání dospělých nejefektivnější a proč. Z vrácených a použitelných dotazníků, které jsme před výzkumem distribuovali do Masarykovy veřejné knihovny ve Vsetíně a do Městské knihovny ve Valašských Kloboukách, jsme získali dostatečný přehled o současném stavu a situaci v těchto institucích, co se týká zájmového vzdělávání dospělých.

Dospělí respondenti se zájmového vzdělávání (kulturních, vzdělávacích akcí, kurzů) účastní pravidelně, a to i ve Vsetíně i ve Valašských Kloboukách. Shodlo se na tom velká většina dospělých respondentů. Toto zjištění bylo pro nás velmi příjemné, protože zájmové vzdělávání dospělých tvoří významnou součást celoživotního učení a přispívá ke zlepšení kvality života každého dospělého jedince.

Zajímala nás motivace účastnit se akcí zájmového vzdělávání. V této otázce se dospělí účastníci z obou měst shodli v tom, že největší motivací pro to, aby se účastnili nějaké akce zájmového vzdělávání, je rozšiřování jejich znalostí, vědomostí a dovedností. Druhou nejčastější odpovědí na tuto otázku bylo setkání s novými lidmi, nové kontakty. Jako třetí nejvíce preferovaná možnost bylo smysluplné trávení volného času. Tyto tři odpovědi nám potvrzují to, že dospělí jedinci mají potřebu se neformálně vzdělávat, je pro ně důležitý sociální kontakt a mají potřebu svůj volný čas trávit smysluplně.

Obsah a forma vzdělávací akce je nejdůležitější pro většinu dospělých respondentů z obou měst, když se rozhodují, zda se akce zájmového vzdělávání účastní. V teoretické části práce jsme se zmínili o tom, že obsah vychází z konkrétních potřeb účastníků vzdělávání a dělí se podle kategorií. Forma je potom způsob organizace akce vzdělávání. Je dobré,

že v obou institucích, ve kterých jsme realizovali náš výzkum, je široká nabídka vzdělávacích akcí, proto si dospělí jedinci mohou vybrat, jaká forma vzdělávání jim vyhovuje a mohou se také rozhodovat podle obsahu vzdělávací akce. Jako druhou nejčastější odpověď na tuto otázku, volili dostupnost z bydliště. Toto preferovali více respondenti z Valašských Klobouk, protože na akce zájmového vzdělávání jezdí často z okolních vesnic a je pro ně důležité, jakým způsobem se na akci dopraví. Metoda vzdělávací akce jako důvod zúčastnit se potom byla volena jako třetí nejpreferovanější možnost.

Dospělí účastníci zájmového vzdělávání se nejčastěji setkali s formou kurzu. Z vybraných metod, které se v kurzu provozují potom zvolili cvičení jako nejefektivnější metodu.

Nejefektivnější pro účastníky praktického workshopu je kombinace metod. Účastníci této formy zájmového vzdělávání tedy preferují spojení metody diskuzní, projektové a programové výuky.

Pokud si měli vybrat nejefektivnější metodu v zájmovém vzdělávání, respondenti jednoznačně preferovali přednášku s diskuzí. Tato metoda je nejefektivnější metodou v zájmovém vzdělávání pro dospělé respondenty z obou měst, a když jsme se ptali na důvod efektivity této metody, většina z nich se shodla na tom, že je to metoda, kterou se předají informace v krátkém čase.

Přednášku s diskuzí preferovalo nejvíce dospělých respondentů i co se týkalo volby nejefektivnější metody k získání nebo prohlubování znalostí, vědomostí a dovedností.

I u otázky, která metoda je nejefektivnější a vytváří prostor pro kreativitu a fantazii účastníka zájmového vzdělávání zvítězila přednáška s diskuzí, což bylo pro nás překvapující, protože respondenti měli na výběr i možnost hry, animace nebo např. exkurze, podle našeho názoru vhodnější metody pro uplatnění kreativity.

Z výzkumu je patrné, že účastníci zájmového vzdělávání mají potřebu o probraném tématu diskutovat, je pro ně důležitá výměna názorů mezi lektorem a účastníky i mezi účastníky samotnými. To přednáška s diskuzí jako metoda splňuje.

Důležitá pro dospělé respondenty je i osobnost lektora, což souvisí také s vybráním přednášky s diskuzí jako nejefektivnější metody v zájmovém vzdělávání. Lektor by měl mít dobré rétorické schopnosti, dbát na názornost a měl by být schopný na závěr přednášky zodpovědět na všechny dotazy účastníků.

Pozitivním zjištěním pro nás bylo, že pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání je nabídka organizovaných akcí v institucích, kde jsme výzkum prováděli, dostačující. Na této odpovědi se shodli téměř všichni dotazovaní.

ZÁVĚR

V naší práci jsme objasnili pojmy jako je celoživotní učení, volný čas, vzdělávání dospělých. O těchto tématech už bylo napsáno hodně knih, zabývalo a zabývá se jimi mnoho autorů. Proto jsme se snažili přiblížit čtenáři jejich názory, srovnání, jak se na tuto problematiku dívá každý z nich. Protože se už tolik nepíše o zájmovém vzdělávání dospělých, touto prací jsme chtěli přispět k problematice zájmového vzdělávání a udělali jsme malý průzkum v této oblasti vzdělávání. Zájmové vzdělávání dospělých, které spojuje volný čas s edukací, tvoří významnou součást neformálního učení. V konceptu celoživotního vzdělávání můžeme zájmové vzdělávání dospělých vnímat jako součást dalšího vzdělávání.

Když jsme mapovali terén pro náš výzkum, hledali jsme instituce, kde další vzdělávání probíhá. Z organizací, které jsme navštívili, nás nejvíce zaujaly knihovny. Tyto instituce v dnešní době propojují potřeby čtenářů a jedinců, kteří se chtějí vzdělávat, ať už jsou to děti, dospělí nebo senioři. Vybrali jsme dvě knihovny v malém a větším městě. Množství akcí, které se v těchto knihovnách organizuje, ať už kulturních nebo vzdělávacích, je velké množství. Mezi nejčastěji organizované akce patří kurzy, praktické workshopy, přednášky, besedy, semináře, exkurze, animace, hry. Nesmíme zapomenout na virtuální univerzitu třetího věku.

Pro náš výzkum jsme si vybrali dospělou populaci jedinců a zkoumali jsme současný stav zájmového vzdělávání dospělých právě v těchto dvou knihovnách. Výsledky výzkumu nás přesvědčily o tom, že dospělí jedinci mají potřebu se vzdělávat ve svém volném čase, rozšiřovat si své znalosti, vědomosti a dovednosti. Protože charakteristickou vlastností zájmového vzdělávání dospělých je dobrovolnost a zájmové vzdělávání uspokojuje specifické vzdělávací potřeby, které se týkají kultivace jedince, je tato forma vzdělávání vhodná právě pro tuto věkovou kategorii.

Nebylo proto těžké zaměřit se na stěžejní bod naší práce, a to jsou nejefektivnější metody v zájmovém vzdělávání dospělých. Dospěli jsme k výsledkům, zjistili, která metoda je pro dospělé účastníky zájmového vzdělávání nejefektivnější a proč. Výzkum se dělal pouze v knihovnách ve dvou vybraných městech, nelze tedy zevšeobecnit na celou populaci. I přesto náš výzkum přispěl k představě, jak zájmové vzdělávání dospělých probíhá právě v takové kulturní instituci, jakou knihovna je, která z metod je pro účastníky nejefektivnější a proč.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. BENEŠ, Milan. *Andragogika*. 2. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-4824-5.
2. ČORNANIČOVÁ, Rozália. *Revitalizácia kultúrneho života v miestnych a regionálnych podmienkach*. Bratislava: NOC, 2005. ISBN 80-7121-255-5.
3. DVOŘÁKOVÁ, Miroslava a Michal ŠERÁK. *Andragogika a vzdělávání dospělých: vybrané kapitoly*. Praha: Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 2016. Varia. ISBN 978-80-7308-694-7.
4. GAVORA, Peter a kol. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu* (online). Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na [http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/ISBN 978-80-223-2951-4](http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/ISBN%20978-80-223-2951-4).
5. GIDDENS, Anthony a Philip W SUTTON. *Sociologie*. Praha: Argo, 2013. ISBN 728-80-257-0807-1.
6. CHOMOVÁ, S., KRYSTOŇ, M. *Záujmové vzdelávanie, teoria, metodika, prax*. Bratislava: Národné osvetové centrum, 2011. ISBN 978-80-7121-336-9.
7. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výskumu: základy kvantitatívneho výskumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.
8. KNOTOVÁ, Dana. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.
9. KRYSTOŇ, Miroslav. *Andragogické aspekty využívania volného času*. I. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2011. ISBN 978-80-557-0240-7.
10. KRYSTOŇ, Miroslav a kolektiv. *Záujmové vzdelávanie dospelých, teoretická východiska*. I. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, 2011. ISBN 978-80-557-0211-7.
11. MUŽÍK, Jaroslav. *Andragogická didaktika*. I. vyd. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-52-3.
12. MUŽÍK, Jaroslav. *Didaktika profesního vzdělávání dospělých*. Plzeň: Fraus, 2005. ISBN 80-7238-220-9.

13. MUŽÍK, Jaroslav. *Profesní vzdělávání dospělých*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. Vzdělávání dospělých. ISBN 978-80-7357-738-4.
14. PALÁN, Zdeněk a Tomáš LANGER. *Základy andragogiky*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-58-7.
15. PALÁN, Zdeněk a Ladislav RÝZNAR. *Vzdělávání dospělých a Evropa*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2000. ISBN 80-7041-879-6.
16. PLAMÍNEK, Jiří. *Vzdělávání dospělých: průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 2., rozšířené vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4806-1.
17. PRUSÁKOVÁ, V. *Systémový přístup k dalšímu vzdělávání*. Bratislava: Inštitút pre verejnú správu, 2000, ISBN 80-968308-2-1.
18. PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5232-7.
19. PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. 2., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4748-4.
20. RABUŠICOVÁ, Milada a Ladislav RABUŠIC. *Učíme se po celý život?: o vzdělávání dospělých v České republice*. Brno: Masarykova univerzita, 2008. ISBN 978-80-210-4779-2.
21. ŠERÁK, Michal. *Zájmové vzdělávání dospělých*. II. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-551-6.
22. VETEŠKA, Jaroslav. *Přehled andragogiky: úvod do studia vzdělávání a učení se dospělých*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.
23. VETEŠKA, Jaroslav. *Nové paradigma v kurikulu vzdělávání dospělých*. Praha: Educa Service, 2009. ISBN 978-80-87306-04-8.
24. VETEŠKA, Jaroslav a Michaela TURECKIOVÁ. *Vzdělávání a rozvoj podle kompetencí: kompetence v andragogice, pedagogice a řízení*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2008. ISBN 978-80-86723-54-9.
25. ZORMANOVÁ, Lucie. *Didaktika dospělých*. Praha: Grada, 2017. ISBN 978-80-271-0051-4.

Elektronické dokumenty

1. GAVORA, Peter a kol. 2010. *Elektronická učebnica pedagogického výskumu* (online). Bratislava: Univerzita Komenského, 2010. Dostupné na [http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/ISBN 978-80-223-2951-4](http://www.e-metodologia.fedu.uniba.sk/ISBN%20978-80-223-2951-4).
2. *Memorandum o celoživotním učení*. (online) Brusel: Evropská komise, 2000. (cit. 3. 3. 2013). Dostupné z: <http://old.nvf.cz/archiv/memorandum/obsah.Htm>
3. MŠMT ČR. *Strategie celoživotního učení ČR*. (online) Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2007. ISBN 978-80-254-2218-2. (cit. 2016-11-22) Dostupné z: http://www.nuv.cz/uploads/nuv/strategie/Strategie_2007_CZ_web.pdf

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ČR	Česká republika
H_0	nulová hypotéza
H_1	alternativní hypotéza
HR	lidské zdroje
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
n	počet
p-value	číselná hodnota používaná při statistickém testování hypotéz
TGI	Target group index
V	testová statistika pro Wilcoxonův test

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Účast v zájmovém vzdělávání dospělých	43
Graf č. 2: Motivace k účasti na zájmovém vzdělávání	44
Graf č. 3: Důvod účasti na vzdělávací akci	46
Graf č. 4: Forma zájmového vzdělávání	47
Graf č. 5: Metody v zájmovém vzdělávání dospělých.....	48
Graf č. 6: Nejefektivnější metoda v zájmovém vzdělávání	50
Graf č. 7: Důvod volby přednášky jako nejefektivnější metody	51
Graf č. 8: Důvod volby hry jako nejefektivnější metody	52
Graf č. 9: Důvod volby exkurze jako nejefektivnější metody	53
Graf č. 10: Nejefektivnější metoda pro účastíky kurzu	54
Graf č. 11: Nejefektivnější metoda pro účastníky praktického workshopu.....	55
Graf č. 12: Nejefektivnější metoda získávání znalostí	56
Graf č. 13: Nejefektivnější metoda pro kreativitu a fantazii.....	58
Graf č. 14: Vlastní aktivita v zájmovém vzdělávání dospělých	59
Graf č. 15: Důležitost lektora.....	60
Graf č. 16: Dostačující nabídka organizovaných akcí	61

SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Účast v zájmovém vzdělávání dospělých	43
Tab. č. 2: Motivace k účasti na zájmovém vzdělávání	45
Tab. č. 3: Důvod účasti na vzdělávací akci.....	46
Tab. č. 4: Forma zájmového vzdělávání	47
Tab. č. 5: Metody v zájmovém vzdělávání dospělých.....	49
Tab. č. 6: Nejefektivnější metoda v zájmovém vzdělávání	50
Tab. č. 7: Důvod volby přednášky jako nejefektivnější metody	51
Tab. č. 8: Důvod volby hry jako nejefektivnější metody.....	52
Tab. č. 9: Důvod volby exkurze jako nejefektivnější metody	53
Tab. č. 10: Nejefektivnější metoda pro účastníky kurzu	54
Tab. č. 11: Nejefektivnější metoda pro účastníky praktického workshopu.....	55
Tab. č. 12: Nejefektivnější metoda pro získávání znalostí	57
Tab. č. 13: Nejefektivnější metoda pro kreativitu a fantazii.....	58
Tab. č. 14: Vlastní aktivita v zájmovém vzdělávání dospělých.....	59
Tab. č. 15: Důležitost lektora.....	60
Tab. č. 16: Dostačující nabídka organizovaných akcí	61

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA P 1: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P 1: DOTAZNÍK

Vážení účastníci zájmového vzdělávání dospělých,

obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zjistit, s jakými metodami jste se v zájmovém vzdělávání dospělých setkali, zda jsou pro Vás efektivní a proč. Dotazník je anonymní a bude sloužit jenom jako podklad k výzkumné části mé bakalářské práce s názvem *Efektivní metody v zájmovém vzdělávání dospělých*.

Zájmové vzdělávání dospělých= kulturní, vzdělávací akce, kurzy.

Předem děkuji za vyplnění dotazníků.

Bohdana Macháčová, studentka 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, obor Andragogika v profilaci na neziskovou sféru.

Pokyny k vyplnění: Jednotlivé možnosti zakroužkujte, v některých otázkách je možno zakroužkovat více odpovědí. V případě možnosti doplnění otázky, prosím doplňte.

1. Jste pravidelným účastníkem zájmového vzdělávání dospělých (kulturních, vzdělávacích akcí, kurzů)?
  - a) Ano, účastním se pravidelně
  - b) Ne, je to moje první zkušenost

2. Co je pro Vás motivace účastnit se akcí zájmového vzdělávání? *Vyberte prosím jednu nebo více odpovědí.*
  - a) Smysluplné trávení volného času
  - b) Lepší orientace ve světě a společnosti
  - c) Rozšiřování znalostí, vědomostí, dovedností
  - d) Seberealizace ve volném čase
  - e) Setkání s novými lidmi, nové kontakty
  - f) Potřebuji tyto znalosti ke svému kariéernímu růstu
  - g) Jiný důvod (*prosím, uveďte jaký*) _____

3. Co je pro Vás důležité, když se rozhodujete, zda se vzdělávací akce zúčastníte? *Vyberte prosím jednu nebo více odpovědí.*
  - a) Cena akce, kurzu
  - b) Dostupnost z bydliště
  - c) Oblíbenost instituce, která akci pořádá
  - d) Obsah a forma vzdělávací akce
  - e) Metoda vzdělávací akce (přednáška, hra, exkurze)
  - f) Cíl vzdělávací akce
  - g) Jiný důvod (*prosím, uveďte jaký*) _____

4. S jakou formou zájmového vzdělávání jste se setkali? *Vyberte prosím jednu nebo více odpovědí.*
- a) Kurz
  - b) Zájmový kroužek
  - c) Praktický workshop
5. S jakými metodami v zájmovém vzdělávání dospělých, kurzu jste se setkali? *Vyberte prosím jednu nebo více odpovědí.*
- a) Přednáška klasická
  - b) Přednáška s diskuzí
  - c) Cvičení
  - d) Seminář
  - e) Beseda
  - f) Animace
  - g) Hra
  - h) Exkurze
  - i) Tematický večer
  - j) Jiná metoda (*prosím uveďte jaká*) _____
6. Která z těchto 3 metod je podle Vás v zájmovém vzdělávání nejefektivnější? *Vyberte prosím jednu z těchto vybraných tří metod.*
- a) Přednáška, přednáška s diskuzí
  - b) Hra
  - c) Exkurze
7. Pokud jste zvolili přednášku, proč je nejefektivnější? *Vyberte prosím jednu odpověď.*
- a) Předání informací v krátkém čase
  - b) Téma je aktuální
  - c) Informace jsou snadné a zapamatovatelné
  - d) Možnost propojení přednášky s diskuzí
8. Pokud jste zvolili hru, proč je podle Vás nejefektivnější? *Vyberte prosím jednu odpověď.*
- a) Uvolněná atmosféra
  - b) Jasně zadání
  - c) Osobnostní prožitek situací
  - d) Vlastní aktivita

9. Pokud jste zvolili exkurzi, proč je podle Vás nejefektivnější? *Vyberte prosím jednu odpověď.*
- a) organizovaná metoda
  - b) názornost a úzká provázanost s praxí
  - c) získání nových poznatků prostřednictvím kolektivní prohlídky
  - d) možnost vlastní aktivity
10. Pokud se účastníte nějakého kurzu (jazykový, počítačový, kurz trénování paměti..), jaká metoda je pro Vás nejefektivnější? *Vyberte jednu odpověď.*
- a) Přednáška klasická
  - b) Přednáška s diskuzí
  - c) Cvičení
  - d) Seminář
  - e) Diskuze
  - f) Neúčastním se
11. Pokud se účastníte nějakého praktického workshopu, jaká metoda je pro Vás nejefektivnější? *Vyberte prosím jednu z možností.*
- a) Diskuzní metoda
  - b) Projektová metoda
  - c) Programová výuka
  - d) Kombinace metod
  - e) Neúčastním se
12. Která z těchto metod je podle Vás nejefektivnější k získání nebo prohlubování znalostí, vědomostí, dovedností? *Vyberte prosím jednu z možností.*
- a) Přednáška klasická
  - b) Přednáška s diskuzí
  - c) Cvičení
  - d) Seminář
  - e) Beseda
  - f) Hra
  - g) Exkurze
  - h) Animace
  - i) Tematický večer
13. Která z těchto metod je podle Vás nejefektivnější a vytváří prostor pro Vaši kreativitu a fantazii? *Vyberte prosím jednu z možností.*
- a) Přednáška
  - b) Přednáška s diskuzí

- c) Cvičení
- d) Seminář
- e) Beseda
- f) Hra
- g) Exkurze
- h) Animace
- i) Tematický večer

14. Ulehčuje vlastní aktivita v rámci zájmového vzdělávání zapamatování si nových poznatků?

- a) Ano, ulehčuje
- b) Ne, neulehčuje

15. Je pro Vás důležitá osobnost lektora?

- a) Ano, lektor musí být odborníkem v daném oboru
- b) Ne, není důležitá

16. Je pro Vás nabídka organizovaných akcí v této instituci dostačující? *Pokud odpovíte záporně, doplňte prosím.*

- a) Ano, nabídka je dostačující
- b) Ne, nabídka není dostačující
- c) Chybí zde _____